

Liber sententiarum

Sanctus Prosperus Aquitanus

I

Innocentia uera est, quae nec sibi, nec alteri nocet, quoniam qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Et nemo non prius in se quam in alterum peccat.

II

Sic diligendi sunt homines, ut eorum non diligentur errores, quia aliud est amare quod facti sunt, aliud odisse quod faciunt.

III

Vera aeternitas et uera immortalitas non est, nisi in deitate Trinitatis, cui quod est esse, perpetuum est, quia natura initio carens, incremento non indigens, sicut nullum finem, ita nullam recipit mutabilitatem. Creaturae autem, etiam illae quibus Deus aeternitatem dedit uel daturus est, non penitus omnis finis alienae sunt, quia non sunt extra commutationem, dum illis finis est, et temporalis institutio, et localis motio, et ipsa in augmentum sui facta mutatio.

IV

Patientia Dei, qua parcit contemptus, parcit negatus, et mauult uitam peccatoris quam mortem, eruditio est paenitudinis, et oblatio correctionis, nec ulla ipsius opera misericordia uacant, quando homini et indulgentia consulit et flagello.

V

Diuina bonitas ideo maxime irascitur in hoc saeculo, ne irascatur in futuro, et misericorditer adhibet temporalem seueritatem, ne aeternam iuste inferat ultionem.

VI

Vera est confessio benedictis, cum idem sonus est et oris et cordis. Bene autem loqui et male uiuere, nihil est aliud quam se sua uoce damnare.

VII

Dilectio Dei et proximi propria et specialis uirtus est piorum atque sanctorum, cum ceterae uirtutes et bonis et malis possint esse communes.

VIII

Doctrina apostolica tam salubris atque uitalis est, ut pro capacitate utentium neminem sui relinquat exsortem, quia siue paruuli, siue magni, siue infirmi, siue fortes, habent in ea unde alantur, unde satientur.

IX

Deum quaerens, gaudium quaerit. Sic ergo quaerat, ut non in se, sed in Domino gaudeat. Accedendo enim ad Deum, et illuminatur ignorantia ipsius, et corroboratur infirmitas, data sibi et intellegentia qua uideat, et caritate qua ferueat.

X

Sicut corpori noxium est corpoream escam non posse percipere, ita animae periculosum est spirituales delicias fastidire.

XI

Numquam multi sunt qui ad non esse tendunt. Quid enim tam obnoxium paucitati quam quod est debitum perditioni?

XII

Non concupiscit Deus poenam reorum, tamquam saturari desiderans ultione, sed quod iustum est cum tranquillitate decernit, et recta uoluntate disponit, ut etiam mali non sint inordinati.

XIII

Bonum intellectum habet qui quod faciendum, recte intellegit facit. Alioqui talis est sine opere intellegentia, qualis sine timore sapientia, cum scriptum sit: Initium sapientiae timor Domini.

XIV

Habet etiam in hac uita requiem suam anima quae de morte infidelitatis exempta est, et non ab operibus iustitiae, sed ab iniquitatis abstinet actione, ut uiuens Deo, et mundo mortua, in humilitatis et mansuetudinis placida tranquillitate requiescat.

XV

Quisquis bene cogitat quid uoueat Deo et quae uota persoluat, seipsum uoueat et reddat. Hoc exigitur, hoc debetur. Imago Caesaris reddatur Caesari, imago Dei reddatur Deo. Sed sicut uidendum est quid offeras et cui offeras, ita etiam considerandum est ubi offeras, quia ueri sacrificii extra catholicam Ecclesiam locus non est.

XVI

Duae sunt retributiones iustitiae, cum aut bona pro bonis, aut mala redduntur pro malis. Tertia

est retributio gratiae, cum per regenerationem remittuntur mala, et retribuuntur bona. Atque ita manifestatur, quia uniuersae uiae Domini misericordia et ueritas. Illam autem impiorum retributionem, qua pro bonis mala restituuntur, Deus nescit, qui nisi retribuere bona pro malis, non esset cui retribuere bona pro bonis.

XVII

Omnis qui ad supernam pertinet ciuitatem, peregrinus est mundi, et dum temporali utitur uita, in patria uiuit aliena, ubi inter multa illecebrosa et multa fallacia, Deum nosse et amare paucorum est, quibus sit praeceptum Domini lucidum, illuminans oculos, ut nec in Dei, nec in proximi caritate fallantur.

XVIII

Nemo est cuius animam corruptibile corpus et inhabitatio terrena non aggrauet. Sed adnitendum est ut carnis cupiditates spiritus uigore superentur, et interior homo, qui semper sibi sentit resisti, semper se diuino auxilio exspectat adiuuari.

XIX

Angusta est uia quae ducit ad uitam, et tamen per ipsam nisi dilatato corde non curritur, quia iter uirtutum, quo gradiuntur pauperes Christi, amplum est fidelium spei, etiamsi arctum est infidelium uanitati.

XX

Hoc affectu et desiderio colendus est Deus, ut sui cultus ipse sit merces. Nam qui Deum ideo colit ut aliud magis quam ipsum promereatur, non Deum colit, sed id quod assequi concupiscit.

XXI

De occultis cordis alieni temere iudicare peccatum est, et eum cuius non uidentur opera nisi bona, iniquum est ex suspitione reprehendere, cum eorum quae homini sunt incognita, solus Deus iudex sit iustus, qui et inspector est uerus.

XXII

Diuini est muneris, cum et recte cogitamus, et pedes nostros a falsitate atque iniustitia continemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur operatur.

XXIII

Iusto iudicio Dei datur plerumque peccatoribus potestas qua sanctos ipsius persequantur, ut qui Spiritu Dei iuuantur et, aguntur, fiant per laborum exercitia clariores.

XXIV

Non est uera scientia boni, nisi ad hoc comprehendatur, ut agatur. Non enim utiliter meditatur legem Dei, qui laborat ut memoria teneat quod actione non implet.

XXV

Qui legem Dei diligit, probat se in hominibus iniquis id quod contra legem est odisse, non homines.

XXVI

Mandata Dei scrutari, nisi quieta mens, non potest. Vt ergo religiosum exerceatur studium, abigenda sunt iurgia malignorum.

XXVII

Nemo tam eruditus, nemo tam doctus est qui superna illustratione non egeat. Non enim ita ulla diuinorum bonorum augmenta sufficiunt, ut non semper supersit quod mens rationalis et intellegendum desideret et gerendum.

XXVIII

Si omnes homines simul consideremus, quorum alii misericordia salui fiunt, alii ueritate damnantur, uniuersae uiae Domini, id est, misericordia et ueritas, suo fine distinctae sunt. Si autem solos sanctos intueamur, non discernuntur hae uiae. Indiuidua enim ibi est, et a misericordia ueritas, et a ueritate misericordia, quia beatitudo sanctorum et de munere est gratiae, et de retributione iustitiae.

XXIX

Christianae perfectionis est pacificum esse etiam cum pacis inimicis, spe correctionis, non consensu malignitatis, ut si nec exemplum, nec cohortationem dilectionis sequuntur, causas tamen non habeant quibus odisse nos debeant.

XXX

Custodit nos Dominus ab omni malo, non ut nihil patiamur aduersi, sed ut ipsis aduersitatibus anima non laedatur. Cum enim tentatio adest, fit quidam in id quod nos impugnat introitus. Et cum bono fine, id est sine uulnere animae, tentatio consummatur, ad aeternam requiem de profundo temporalis laboris exitur.

XXXI

Ad caelestis Ierusalem consortium non ascendunt, nisi qui toto corde profitentur, non proprii operis, sed diuini esse muneris, quod ascendunt.

XXXII

Omnes qui in Christo uolunt pie uiuere, necesse est ut ab impiis et dissimilibus patiantur opprobria, et despiciantur tamquam stulti et insani, qui praesentia bona perdant, et inuisibilia sibi ac futura promittant. Sed haec despectio et irrisio in ipsos retorquetur, cum et abundantia eorum in egestatem, et superbia transierit in confusionem.

XXXIII

Tota fidelium salus, tota patientiae fortitudo, ad eum qui in sanctis suis est mirabilis referenda est, quia nisi in illis Dominus esset, furori impiorum fragilitas humana succumberet.

XXXIV

Ita et a plebibus principes, et a seruis domini sunt ferendi, ut sub exercitatione tolerantiae sustineantur temporalia, et sperentur aeterna. Auget enim merita uirtutis, quod propositum non uiolat religionis.

XXXV

Recti corde de praeceptis Dei et constitutionibus non queruntur, quia iustum est aequanimiter omnia accipi, quae iudicaturus uoluit tolerari.

XXXVI

Omnis sancti aedificii status, sicut Deo operante proficit, ita Deo custodiente consistit. Quoniam tunc utilis praepositorum custodia est, cum Spiritus Dei populo suo praesidet, et non solum greges, sed etiam ipsos dignatur custodire pastores.

XXXVII

Aeternae ciuitatis aeterna sunt gaudia, et stantium dierum perpes infinitas nec uariabitur, nec labetur, quia incommutabili pace potentur, quorum omnium erit bonum, quod fuerit etiam singulorum.

XXXVIII

Lex Christi perfectio caritatis est, qua Deus proximusque diligitur, et per quam dicitur conditori legis: Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Bene enim exspectat promissionem Dei, qui mandata eius exsequitur, nec frustra sperat parcendum peccatis suis qui ignoscit alienis.

XXXIX

Nihil Deus iubet quod sibi prosit, sed illi cui iubet. Ideo uerus est Dominus, qui seruo non indiget, et quo seruus indiget.

XL

Id quod in tempore nouum est, non est novum apud Deum, qui condidit tempora, et sine tempore habet omnia, quae suis quibusque temporibus pro eorum uarietate distribuit.

XLI

Mutabilium dispositionem immutabilis ratio continet, ubi sine tempore simul sunt, quae in temporibus non simul fiunt, quia tempora non simul currunt.

XLII

Nihil est infelicius felicitate peccantium, qua poenalis nutritur impunitas, et mala uoluntas uelut hostis interior roboratur.

XLIII

Legis littera, quae docet non esse peccandum, si Spiritus uiuificans desit, occidit. Sciri enim peccatum facit potius quam cauere, et ideo magis augeri quam minui, quia malae concupiscentiae etiam praeuaricatio legis accedit.

XLIV

Lex data est ut gratia quaereretur. Gratia data est ut lex impleretur. Neque enim suo uitio non implebatur, sed uitio prudentiae carnis. Quod uitium per legem demonstrandum, per gratiam sanandum fuit.

XLV

Hoc promittit Deus, quod ipse facit. Non enim ipse promittit et alius facit, quod iam non est promittere, sed praedicere. Ideo non ex operibus, sed ex uocante, ne ipsorum sit, sed Dei, et merces non imputetur secundum gratiam, sed secundum debitum, atque ita gratia iam non sit gratia.

XLVI

Sicut non impediunt ab aeterna uita iustum quaedam peccata uenialia, sine quibus haec uita non ducitur, sic ad salutem aeternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime uita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur.

XLVII

Cum uoluntas mala potestatem accipit ut efficiat quod cupit, ex iudicio Dei uenit, apud quem non est iniquitas. Punit enim etiam isto modo, nec ideo iniuste, quia occulte. Ceterum iniquus puniri se ignorat, nisi cum manifesto supplicio senserit nolens, quantum mali sit quod perpetravit uolens.

XLVIII

Omnia uitia in malefactis tantummodo ualent, sola superbia etiam in recte factis cauenda est.

XLIX

Interest plurimum qualis sit usus, uel earum rerum quae prosperae, uel earum quae dicuntur aduersae. Nam bonus temporalibus, nec bonis extollitur, nec malis frangitur. Malus autem ideo huiusmodi infelicitate punitur, quia felicitate corrumpitur.

L

Mala mors putanda non est, quam bona uita praecesserit. Non enim facit malam mortem, nisi quod sequitur mortem. Non itaque multum curandum est necessario morituris, quid accadat ut moriantur, sed moriendo quo ire cogantur.

LI

Ita non amittitur corporis sanctitas, manente animi sanctitate, etiam corpore oppresso, sicut amittitur sanctitas corporis, uiolata animi puritate, etiam corpore intacto.

LII

Maior animus merito dicendus est, qui uitam aerumnosam magis eligit ferre, quam fugere, et humanum iudicium, maximeque uulgare, quod plerumque caligine erroris inuoluitur, prae conscientiae luce ac puritate contemnere.

LIII

Iustis quidquid malorum ab iniquis dominis irrogatur, non poena est criminis, sed uirtutis examen. Nam bonus etiamsi seruiat, liber est, malus autem, etiamsi regnet, seruus est, nec unius hominis, sed, quod est grauius, tot dominorum quot uitiorum.

LIV

Nemo quidquam Domino recte uoueret, nisi ab ipso acciperet quod uoueret.

LV

Omnis substantia quae Deus non est, creatura est, et quae creatura non est, Deus est. Nulla igitur differentia est in Deitate Trinitatis, quoniam quod Deo minus est, Deus non est.

LVI

Tales nos amat Deus, quales futuri sumus ipsius dono, non quales sumus nostro merito.

LVII

Ordo temporum in aeterna Dei sapientia sine tempore est, nec aliqua sunt apud illum noua, qui fecit quae futura sunt.

LVIII

Voluntas Dei est prima et summa causa omnium corporalium spiritaliumque motionum. Nihil enim fit uisibiliter et sensibiliter, quod non de inuisibili atque intelligibili summi imperatoris aula, aut iubeatur, aut permittatur, secundum ineffabilem iustitiam praemiorum atque poenarum, gratiarum et retributionum, in ista totius creaturae amplissima quadam immensaue republica.

LIX

Diabolus superbus hominem superbientem deduxit ad mortem. Christus humilis hominem oboedientem reduxit ad uitam. Quia sicut ille elatus cecidit, et deiecit consentientem, sic iste humiliatus surrexit, et erexit credentem.

LX

In rebus spiritalibus cum minor maiori adhaeret, sicut Creatori creatura, illa fit maior quam erat, non ille. Et hoc est maius esse, quod est melius esse, quia adhaerens creatura Creatori, non mole auctior, sed uirtute fit maior.

LXI

Excedit supereminentia Deitatis non solum usitati eloquii nostri, sed etiam intellegentiae facultatem. Verius enim cogitatur Deus quam dicitur, et uerius est quam cogitatur. Non parua autem notitiae pars est, si antequam scire possimus quid sit Deus, possumus scire quid non sit.

LXII

Omnes beati habent quod uolunt, quamuis non omnes qui habent quod uolunt, continuo sint beati. Continuo autem sunt miseri, qui uel non habent quod uolunt, uel id habent quod non recte uolunt. Propior ergo est beatitudini uoluntas recta, etiam non adepta quod cupit, quam praua, etiamsi quod cupit obtinuit.

LXIII

Magna hominis miseria est cum illo non esse, sine quo non potest esse. In quo enim est, sine dubio sine illo non est. Et tamen si eius non meminit, eumque non intellegit, neque diligit, cum illo non est.

LXIV

Diuinitas Verbi aequalis Patri facta est particeps mortalitatis nostrae, non de suo, sed de nostro, ut et nos efficeremur participes diuinitatis eius, non de nostro, sed de ipsius.

LXV

Perfectum odium est, quod nec iustitia, nec scientia caret, id est, ut nec propter uitia homines oderis, nec uitia propter homines diligas. Recte ergo in malis odimus malitiam, et diligimus creaturam, ut nec propter uitium natura damnetur, nec propter naturam uitium diligatur.

LXVI

Difficilia et laboriosa sunt figmenta mendacii. Qui autem uerum uult dicere, non laborat. Quietiores enim sunt boni quam mali, et absolutiora sunt uerba ueridicorum quam commenta fallacium.

LXVII

Bonae sunt in Scripturis sanctis mysteriorum profunditates, quae ob hoc teguntur, ne uilescent, ob hoc quaeruntur, ut exerceant, ob hoc aperiuntur, ut pascant.

LXVIII

Orans cum sudore sanguineo Dominus Iesus Christus significabat de toto corpore suo, quod est Ecclesia, emanaturas martyrum passiones.

LXIX

Sacramentum pietatis in iudicium sibi sumit indignus. Bene enim esse non potest male accipienti quod bonum est.

LXX

Qui laudat Deum in miraculis beneficiorum, laudet etiam in terroribus ultionum. Nam et blanditur et minatur. Si non blandiretur, nulla esset exhortatio, si non minaretur, nulla esset correctio.

LXXI

Remedia conuersionis ad Deum nullis sunt cunctationibus differenda, ne tempus correctionis pereat tarditate. Qui enim paenitenti indulgentiam promisit, dissimulanti diem crastinum non spondit.

LXXII

Rectus est et bene inuocat Deum, qui in omnibus malis quae patitur se accusat, non Deum, et in bonis quae facit, non se laudat, sed Deum. Sicut enim repellit Deus peccat sua defendentem, sic recipit confitentem.

LXXIII

Mirabilis est mundi fabrica, sed mirabilior fabricator. Et male occupatur creatis, qui ab auctore

discedit. Cui si inhaeserit superiori, inferiora calcabit, ne quod dilexerit contra naturam, conuertatur in poenam.

LXXIV

Anima rationalis superioribus inferiora praeponens, non potest regere quod regebat, quia regi noluit a quo regebatur.

LXXV

Corpus carnis nostrae ornamentum nobis fuit. Peccauimus, et compedes inde accepimus, ut uinculis mortalitatis, omnis humanarum actionum cursus praepediretur.

LXXVI

Recte in laudem Dei psallit, cuius opera cum uoce concordant. Nam finito carmine, uox tacet, uita autem in bonis actibus permanens, numquam reticet eius gloriam, quem in se gaudet operari.

LXXVII

Omnia quae timentur, rationabiliter declinantur. Deus sic timendus est, ut ab ipso ad ipsum confugiatur.

LXXVIII

Sicut praepostera securitas in periculum impellit, ita ordinata sollicitudo securitatem parit.

LXXIX

Virginitas carnis, corpus intactum, uirginitas animae, fides incorrupta.

LXXX

Multa nos in facultatibus nostris superflua habere probabimur, si necessaria sola retineamus. Nam uana quaerentibus nihil sufficit, et alienorum quodam modo retentor est, qui profutura pauperibus inutiliter habet.

LXXXI

Quomodo aures nostrae ad uoces nostras, sic aures Dei ad cogitationes nostras. Non potest autem fieri ut in mala opera exeant cogitationes bonae, quoniam hoc actione promitur, quod corde concipitur.

LXXXII

Sicut ueteris hominis uetus canticum ad temporalia, sic noui hominis nouum canticum pertinet

ad aeterna. Et ita unusquisque cantat ut uiuit. Nouum autem canticum, carmen est fidei quae per dilectionem operatur.

LXXXIII

Vera fidelium humilitas est, in nullo superbire, in nullo murmurare, nec ingratum esse, nec querulum, sed in omnibus Dei iudiciis gratias Deo agere, Deumque laudare, cuius omnia opera aut iusta sunt, aut benigna.

LXXXIV

Nimis miser est qui non sperat in Deo, et de se sibi secunda promittit, cum ex eo ipso quod Dei non quaerit auxilium, ab omni spe uerae salutis exciderit.

LXXXV

In magna egestate sunt qui de iniquitate sunt diuites, iustitiae opes et sapientiae thesauros non habentes. Qui autem Domino seruiunt, ea bona acquirunt quae perire non possunt.

LXXXVI

Non sufficit abstinere a malo, nisi fiat quod bonum est. Et parum est nemini nocere, nisi studeas multis prodesse.

LXXXVII

Peccator cum peccat, non ideo a Domino non uidetur, quia male agentis poena differtur. Grauius autem in eum decernitur, cui etiam ipsa correctio denegatur.

LXXXVIII

Non acceditur ad altitudinem Dei, nisi per humilitatem. Et cui propinquat subditus, longe ab eo recedit elatus.

LXXXIX

Sicut peccatoribus diuitibus nihil prosunt exsequiae sumptuosae, ita nihil nocent aut uiles, aut nullae sanctorum pauperum sepulturae.

XC

Non potest umquam fraudari delectationibus suis, cui Christus est gaudium. Aeterna enim exsultatio est, quae bono laetatur aeterno.

XCI

Deo, qui ubique est, non locis, sed actionibus, aut longinqui aut proximi sumus. Quia sicut separatur dissimilitudo, ita nos illi coniungit imitatio.

XCII

Humanae aegritudinis est, in carne mortali delectationem habere peccandi. Sed discipulus amatorque uirtutum, non pacem huic concupiscentiae tribuere, sed bellum debet indicere.

XCIII

Non te terreat, Christiane, quod credita differuntur. Licet in abscondito sit promissio, in spe tamen perseueret oratio. Exercere operibus, cresce uirtutibus. Dum fidei constantia probatur, gloria retributionis augetur.

XCIV

Omne tempus malorum pusillum est. Quid enim tam exiguum quam quod in hoc tendit, ut non sit?

XCV

Crescit semper caritatis facultas, dum usu maior, et largitate fit ditior.

XCVI

Malorum impietatem perire necesse est, aut proprio iudicio, aut sententia Dei. Nulla enim iniquitas permanet, cui finem aut correctio, aut damnatio facit.

XCVII

Adhaerens Deo et semper Dei faciens uoluntatem, numquam a suo habitatore deseritur. Et si quaedam dura atque aduersa patiatur, non relinquitur, sed probatur.

XCVIII

Tota iustitiae ratio est, ut declinentur mala et fiant bona. Cuius obseruantiae inter quaslibet aduersitates forma seruanda est, quia hoc solum numquam amittitur, quod operi pietatis impenditur.

XCIX

Tolerentur praesentia mala, donec ueniat beatitudo promissa. Sustineantur a fidelibus infideles, et exortorum inter frumenta zizaniorum auulsio differatur. Quantumlibet saeuiant impii, melior est etiam in hoc tempore causa iustorum, qui quanto acrius impetuntur, tanto gloriosius coronantur.

Clamor ad Deum est intentio cordis, et flagrantia dilectionis, quia semper petitur, quod semper optatur. Hoc autem Deo absconditum non est, quoniam ad ipsum redit quod ab ipso uenit.

CI

Bona est peccati confessio, si et curatio consequatur. Nam quid prodest detegere plagam, et non adhibere medicinam?

CII

Ab hac uita, quae tota tentatio est, etiam in sublimissimis sanctis, non apprehenditur illa perfectio, cui non supersit ascensio.

CIII

Dum praesentis uitae cursus agitur, etiam si ualde proficiat cuius exterior homo corrumpitur, et interior renouatur, necesse est tamen, ut cum conditioni subiacet mortis, labores toleret uetustatis.

CIV

Imago quidem Dei est homo. Et qui per iustitiae ambulat uias, ad similitudinem sui tendit auctoris. Et tamen, dum in hac uita degit, conturbationes uanitatis incurrit.

CV

Prima diuini muneris gratia est, ut erudiat nos ad nostrae humilitatis confessionem, et agnoscere faciat, quod si quid boni agimus, per illum possumus sine quo nihil possumus.

CVI

Omnis infidelium uita peccatum est, et nihil est bonum sine summo bono. Vbi enim deest agnitio aeternae et incommutabilis ueritatis, falsa uirtus est, etiam in optimis moribus.

CVII

Sicut fundamentum corporeae fabricae in imo est, ita fundamentum fabricae spiritalis in summo est. Terrena aedificatio a terra incipit, caelestis exstructio a superno crescit exordio.

CVIII

Tunc dicitur Deus meminisse, quando facit, tunc obliuisci, quando non facit. Nam neque obliuio cadit in Deum, quia nullo modo mutatur, neque recordatio, quia nihil obliuiscitur.

CIX

Hi uident Dei mirabilia, quibus prosunt. Nam quod non intellegitur, uel unde non proficitur,

non uidetur.

CX

Non auferat ueritas misericordiam, nec misericordia impediatur ueritatem. Si enim pro misericordia iudicaueris contra ueritatem, aut quasi rigida ueritate oblitus fueris misericordiam, non ambulabis in uia Domini, in qua misericordia et ueritas obuierunt sibi.

CXI

Tentatio Christi eruditio Christiani est. Imitatores enim magistri debent esse discipuli, non in faciendis miraculis, quae nemo exigit, sed in custodienda humilitate atque patientia, ad quam nos Dominus suo inuitauit exemplo.

CXII

Quomodo radix omnium malorum est cupiditas, sic radix omnium bonorum est caritas.

CXIII

Christiano causa recte gaudendi, non praesens saeculum, sed futurum est. Et ita est utendum temporalibus, ne obsint aeternis, ut in uia qua peregrini ambulant, hoc placeat quod ducit ad patriam.

CXIV

Male celebrat sabbatum qui ab operibus bonis uacat. Otium autem ab iniquitate debet esse perpetuum, quia bona conscientia non inquietum, sed tranquillum facit animum.

CXV

Cum bonum operaris, hilaris operare. Nam si quid boni tristis feceris, fit de te magis quam facis.

CXVI

Si in mores malorum non transeant boni, etiam inter cohabitantes magna diuisio est. Non ergo homines, qui meliorum exemplo corrigi queunt, sed hominum est fugienda iniquitas.

CXVII

Eam Deus innocentiam probat, qua homo non metu poenae fit innocens, sed amore iustitiae. Nam qui timore non peccat, quamuis non noceat cui uult nocere, sibi tamen plurimum nocet, et abstinens ab iniquo opere, sola tamen reus est uoluntate.

CXVIII

Melior est in malis tactis humilis confessio, quam in bonis superba gloriatio.

CXIX

De malitia mali flagellatur bonus, et de seruo emendatur filius.

CXX

Sicut stellas caeli non exstinguit nox, sic mentes fidelium, adhaerentes firmamento sanctae Scripturae, non obscurat mundana iniquitas.

CXXI

Ad peccandum homo abundat propria facultate. Ad agendum autem bonum non sibi sufficit, nisi ab illo iustificetur, qui solus est iustus.

CXXII

Magnus bonorum labor est, mores tolerare contrarios, quibus qui non offenditur, parum proficit. Tantum enim torquet iustum iniquitas aliena, quantum recedit a sua.

CXXIII

Non locorum interuallis acceditur ad Deum, aut receditur ab eo, sed similitudo facit proximum, dissimilitudo longinquum. Et nimia miseria est ab eo bono longe esse, quod ubique est.

CXXIV

Libera semper est seruitus apud Deum, cui non necessitas seruit, sed caritas.

CXXV

Qui ideo neminem uult hominem pati, quia multum, ut arbitratur proficit, per hoc ipsum quod alios non tolerat, ostendit quod potius non proficit.

CXXVI

Totum bonum quod habemus, ab artifice nostro habemus. Sed si hoc in nobis est quod ipsi fecimus, inde damnabimur. Si autem hoc quod Deus fecit, inde coronabimur.

CXXVII

Verbum Dei per quod facta sunt omnia, tempus praeordinauit quo susciperet carnem, non tempori cessit quo uerteretur in carnem. Homo quippe Deo accessit, non Deus a se recessit.

CXXVIII

Intellectui fides uiam aperit, infidelitas claudit.

CXXIX

Quo primum uitio superatus est homo, hoc ultimum uincit. Cum enim omnia peccata superauerit, manet periculum ne bene sibi mens conscia, in se potius quam in Domino gloriatur.

CXXX

Finis curarum perfectio est desideriorum. Et in id quisque tendit ac nititur, ut ad illud perueniat quo delectatur. Sapientis ergo est hoc appetere quod beatum facit, non id amare quod decipit.

CXXXI

Sicut duo sunt officia medicinae, unum quo sanatur infirmitas, aliud quo custoditur sanitas, ita duo dona sunt gratiae, unum quod aufert carnis cupidatem, aliud quod facit animi perseuerare uirtutem.

CXXXII

Non poterit hominis labor finire, nisi hoc diligat quod ei non possit auferri.

CXXXIII

Impossibile est ut iniquitas prius laedat hominem iustum in quem tendit, quam cor iniustum unde procedit.

CXXXIV

Visibile miraculum ad illuminationem uocat, inuisibile autem, eum qui uocatus uenit, illuminat. Omnia ergo narrat mirabilia Dei, qui credens uisibilibus, ad intellegenda inuisibilia transitum facit.

CXXXV

Melior est causa eorum qui diabolum persequentem fugiunt, quam qui praeuentem sequuntur, quia utilius est eum hostem habere, quam principem.

CXXXVI

Omnes prauae cupiditates portae sunt inferni, per quas itur in mortem. Cuius dominatum subit, qui adeptum se ad perfruentum laetatur, quod perdit concupiuit.

CXXXVII

Adulantium linguae alligant animas in peccatis. Delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam auditur laudator.

CXXXVIII

Animus male sibi conscius, dum uidetur sibi nullam poenam pati, credit quia non iudicet Deus, cum abuti patientia Dei, et non intellegere parcentis benignitatem, iam sit magna damnatio.

CXXXIX

In creatura, quae arbitrio suo peccat, prior est natura quam uitium. Quod ita contra naturam est, ut non possit nisi nocere naturae. Non itaque esset uitium recedere a Deo, nisi naturae, cuius hoc uitium est, potius competeret esse cum Deo.

CXL

Nullum Deus uel angelorum, uel hominum crearet, quem malum futurum esse praescisset, nisi pariter nosset quibus eos bonorum usibus commodaret, atque ita ordinem saeculorum, quasi pulcherrimum carmen, etiam ex quibusdam antithetis honestaret.

CXLI

Tria quaedam nobis maxime scienda de conditione creaturae oportuit intimari: quis eam fecerit, per quid fecerit, quare fecerit. Dixit Deus, inquit, Fiat lux, et facta est lux, et uidit Deus lucem, quia bona est. Si ergo quaerimus quis fecerit, Deus est. Si, per quid fecerit: dixit, et facta est. Si, quare fecerit: quia bona est. Nec auctor est excellentior Deo, nec ars efficacior Dei uerbo, nec causa melior, quam ut bonum crearetur a bono.

CXLII

Est amor quo amatur et quod amandum non est, et istum amorem odit in se qui illum diligit, quo amatur quod amandum est. Possunt enim ambo esse in uno homine. Et hoc bonum est homini, ut illo proficiente quo bene uiuimus, iste deficiat quo male uiuimus, donec ad perfectum sanetur, et in bonum commutetur omne quod uiuimus.

CXLIII

Creaturae rationalis uel intellectualis bonum, quo beata sit, non est nisi Deus. Quod ei non ex se ipsa est, quia ex nihilo creata est, sed ex illo a quo creata est. Hoc enim adeptio, fit beata, quo amisso misera.

CXLIV

Vitium esse nec in summo potest bono, nec nisi in aliquo bono. Sola ergo bona alicubi esse possunt, sola mala nusquam. Quoniam naturae, etiam illae quae ex malae uoluntatis initio uitiatas sunt, in quantum uitiosae sunt, malae sunt, in quantum autem naturae sunt, bonae sunt.

CXLV

Non est fas credere aliter affici Deum cum uacat, aliter cum operatur, quia nec affici dicendus est, tamquam in eius natura fiat aliquid quod ante non fuerit. Patitur quippe qui afficitur, et mutabile est omne quod patitur. Non ergo in Deo aut pigra uacatio, aut laboriosa cogitetur industria, quia nouit et quiescens agere, et agens quiescere. Et quod in operibus prius quidem dicitur aut posterius, non ad facientem, sed ad facta referendum est. Aeterna enim est et incommutabilis uoluntas eius, nec consilio alternante uariatur. In qua simul est quidquid in rebus creandis uel ordinandis, aut praecessit, aut sequitur.

CXLVI

Nullius, quamuis minimae naturae, nisi Deum creatorem credi aut dici licet ab aliquo. Quia etiamsi angeli uel iussi uel permissi, adhibent operationem suam rebus quae gignuntur in mundo, tam non sunt creatores animalium, quam nec agricolae frugum atque arborum.

CXLVII

De prima corporis morte dici potest, quod bonis bona sit, malis mala. Secunda uero sine dubio, sicut nullorum bonorum est, ita nulli bona.

CXLVIII

Mors etiam piorum poena peccati est. Sed ideo bona ipsis dicitur, quia illa bene utuntur, quibus finis est ad mala temporalia, et transitus ad uitam aeternam. Sicut enim iniustitia male utitur non tantum malis, uerum etiam bonis, ita iustitia bene utitur, non tantum bonis, sed etiam malis.

CXLIX

Qui etiam non percepto regenerationis lauacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis ualet ad abolenda peccata, quantum si abluerentur fonte baptismatis.

CL

Cum homo secundum se uiuit, non secundum Deum, similis est diabolo, quia nec angelo secundum angelum, sed secundum Deum uiuendum fuit, ut staret in ueritate, et ueritatem de illius, non de suo mendacium loqueretur. Vnde non frustra dicitur omne peccatum esse mendacium, quia non peccatur, nisi ea uoluntate, quae est contraria ueritati, id est, Deo.

CLI

Diuersitas humanae affectionis, ex diuersitate est uoluntatis. Quae si praua est, peruersis erit moribus inquieta, si autem recta, non solum non culpabilis affectio hominis, sed etiam laudabilis erit.

CLII

Arbitrium uoluntatis tunc est uere liberum, cum uitiiis peccatisque non seruit. Tale datum est a

Deo, quod amissum, nisi a quo potuit dari, non potest reddi. Vnde Veritas dicit: Si uos Filius liberauerit, tunc uere liberi eritis.

CLIII

Bonum est sursum habere cor, non tamen ad seipsum, quod est superbiae, sed ad Deum, quod est oboedientiae. Plus autem appetendo minus est, qui dum se sibi sufficere confidit, ab illo qui uere ei sufficit, deficit.

CLIV

Beata uita si non amatur, non habetur. Porro si amatur, et habetur. Ceteris omnibus rebus, necesse est ut excellentius diligatur, quoniam propter hanc amandum est, quicquid aliud est amandum. Quia uero beatus esse non potest, nisi qui eam, ut digna est, amat, consequens est ut eam aeternam uelit. Quae tunc uere beata erit, quando terminum non habebit.

CLV

Non omnes quidem mali in hoc proficiunt, ut sint boni. Nemo tamen est, nisi ex malo, bonus.

CLVI

Ciues terrenaе ciuitatis parit peccato uitata natura, qui sunt uasa irae. Ciues uero caelestis patriae parit, a peccato naturam liberans, gratia, qui sunt uasa misericordiae.

CLVII

Ira Dei non perturbatio eius est, sed iudicium quo irrogatur poena peccato. Cogitatio uero ipsius et recogitatio mutandarum rerum est incommutabilis ratio. Neque enim sicut hominem, ita Deum cuiusquam facti sui paenitet, cuius de omnibus omnino rebus tam fixa sententia quam certa est praescientia.

CLVIII

Inimici Ecclesiae quolibet errore caecentur, uel malitia deprauentur, si accipiunt potestatem corporaliter affligendi, exercent eius patientiam, si tantummodo male sentiendo aduersantur, exercent eius sapientiam, et ut etiam inimici diligantur, exercent eius beneuolentiam. Quia Deus his qui eum diligunt, omnia cooperatur in bonum.

CLIX

Finis boni est, non quo consumatur ut non sit, sed quo perficiatur ut plenum sit. Et finis mali est, non quo esse desinat, sed quo usque nocendo perducatur. Vnde unum est summum bonum, aliud autem summum malum, illud propter quod appetenda sunt bona cetera, ipsum autem propter se ipsum, hoc, propter quod declinanda sunt mala cetera, ipsum autem propter se ipsum.

CLX

Est natura in qua nullum malum est, uel etiam nullum malum esse potest. Esse autem natura in qua nullum bonum sit, non potest.

CLXI

Melior est animi aequitas quam corporis sanitas. Et conuenientius iniustus dolet in supplicio, quam laetatus est in delicto.

CLXII

In praecepto caritatis tria inuenit homo quae diligit, Deum et se et proximum. Et quia ille in sui dilectione non errat, qui Deum diligit, consequens est ut proximo ad diligendum Deum consulat, quem iubetur diligere sicut se ipsum.

CLXIII

Pax domestica est ordinata cohabitantium imperandi oboediendique concordia. Imperant enim qui consulunt, sicut uir uxori, parentes filiis, domini seruis. Oboediunt autem quibus consulitur, sicut mulieres maritis, filii parentibus, serui dominis. Sed in domo iusti uiuentis ex fide, et adhuc ab illa ciuitate peregrinantis, etiam qui imperant, seruiunt eis quibus uidentur imperare. Quia non dominandi cupiditate, sed officio consulendi, nec principandi superbia, sed prouidendi beneficentia.

CLXIV

Nomen et conditionem seruitutis culpa genuit, non natura. Et prima huius subiectionis causa peccatum est, quia sicut scriptum est: Omnis qui facit peccatum seruus est peccati. Vnde melior eius status est, qui famulatur homini, quam qui suae seruit cupiditati.

CLXV

Veri patresfamilias subditis suis, tamquam filiis, ad colendum et promerendum Deum consulunt, desiderantes uenire ad caelestem domum, ubi imperandi necessarium non sit officium. Quo donec ueniatur, magis debent patres quod dominantur, quam serui tolerare quod seruiunt.

CLXVI

Locus superior, sine quo regi populus non potest, etiamsi ita sit tenendus atque administrandus, ut decet, tamen indecenter appetitur. Vnde otium sanctum quaerat dilectio ueritatis, negotium iustum suscipiat necessitas dilectionis.

CLXVII

Sicut non est a carne, sed supra carnem, quod eam facit uiuere, sic non est ab anima, sed supra animam, quod eam facit beate uiuere. Quia ut uita carnis anima est, ita beata uita hominis Deus est.

CLXVIII

Iustitia nostra quamuis uera sit, propter uerum boni finem, ad quem refertur, tamen tanta est in hac uita, ut potius remissione peccatorum constet quam perfectione uirtutum.

CLXIX

Quamdiu uitiiis repugnatur, plena pax non est, quia et illa quae resistunt, periculoso debellantur proelio, et illa quae uicta sunt, nondum securo triumphantur otio, sed adhuc sollicito premuntur imperio.

CLXX

Prima mors animam nolentem pellit e corpore, secunda animam nolentem tenet in corpore. Ab utraque morte communiter id habetur, ut quod non uult anima, de suo corpore patiat.

CLXXI

In incognitis causis operum diuinorum nonnihil nouimus, cum scimus non sine ratione Omnipotentem facere, unde infirmus humanus animus rationem non potest reddere.

CLXXII

Frustra sibi homo post hoc corpus promittit, quod in hoc corpore comparare neglexit.

CLXXIII

Nemo inuitus bene facit, etiamsi bonum est, quod facit, quia nihil prodest spiritus timoris, ubi non est spiritus caritatis.

CLXXIV

Sicut in potestatibus societatis humanae maior potestas minori ad oboediendum praeponitur, ita Deus omnibus.

CLXXV

Beatus qui diligit Deum, et amicum in Deo, et inimicum propter Deum. Solus enim nullum carum amittit, cui omnes in illo cari sunt, qui numquam a non dimittente amittitur.

CLXXVI

Manifestum est, quoniam bona sunt quae corrumpuntur, quae, neque si summa bona essent, neque si bona non essent, corrumpi possent, quia si summa bona essent, incorruptibilia essent, si autem nulla bona essent, quid in eis corrumperetur non esset.

CLXXVII

Cum Deus incommutabiliter bonus, omnes creaturas fecerit bonas, nec ulla omnino nisi ab ipso sit creata natura, nulla est substantia mali, quia quod auctorem Deum non habet, non est. Itaque uitium corruptionis nihil est aliud quam inordinatae uel desiderium uel actio uoluntatis.

CLXXVIII

Sicut palato non sano poena est cibus qui sano suauis est, et oculis aegris odiosa lux qua incolumis gaudet obtutus, ita displicet iniquis iustitia Dei, cui si subicerentur, non minuerentur.

CLXXIX

Aegritudo animi rationalis est, cum bonis inferioribus delectatus, superiora ex parte appetit, et ex parte non appetit. Ideoque in duas diuiditur uoluntates. Cumque una est, tota non est, et hoc adest uni, quod deest alteri.

CLXXX

Homini benigno parum esse debet inimicitias aliorum non excitare uel augere male loquendo, nisi eas etiam exstinguere bene loquendo studuerit.

CLXXXI

Beata uita est gaudium de ueritate, quod Deus est. Sed multis ueritas odiosa est, quam audire nolunt docentem, et nolentes falli, uolunt mendacia sua ueritatem uideri. Quibus iuste retribuitur, ut ipsi ueritatem non lateant, ipsos autem lateat ueritas.

CLXXXII

Nemo quod tolerat amat, etiamsi tolerare amat, quia aliud est fortis patientia, aliud secura felicitas, nec eiusdem est temporis labor pugnae et beatitudo uictoriae.

CLXXXIII

Ideo plerumque in sermone copiosa est egestas humanae intellegentiae, quia plus loquitur inquisitio quam inuentio, et longior est petitio quam impetratio.

CLXXXIV

Vera aeternitas Dei est, qui solus habet immortalitatem, quoniam ex nulla specie motuue mutatur, nec temporalis est uoluntatis. Non enim immortalis est uoluntas, quae alia et alia est.

CLXXXV

Non est desperandum de malis, sed pro ipsis, ut boni fiant, studiosius supplicandum, quia numerus sanctorum de numero semper auctus est impiorum.

CLXXXVI

Quaerens a Deo pacem, sit sibi ipse pacatus, ne aliud in professione oris, aliud sit in cordis arcano. Nihil enim prodest hoc esse in corde, quod uerum est, si hoc dicitur uoce quod falsum est, quia ueritas et credenda est, et loquenda.

CLXXXVII

Non conqueratur homo, quando in his quae iuste habet, patitur aliquas aduersitates. Per amaritudinem enim inferiorum docetur amare meliora, ne uiator tendens ad patriam, stabulum pro domo diligat.

CLXXXVIII

Bene currit ad remissionem peccatorum, qui displicet sibi. Apud iudicem enim iustum et misericordem, qui se accusat, excusat.

CLXXXIX

In tranquillitate pacis comprehendenda est doctrina sapientiae, quae inter tribulationum turbines difficulter agnoscitur. Nec facile inueniuntur in aduersitate praesidia, quae non fuerint in pace quaesita.

CXC

Ad altare Dei inuisibile, quo non accedit iniustus, ille peruenit qui ad hoc praesens iustificatus accedit. Inueniet enim illic uitam suam qui hic discreuerit causam suam.

CXCI

Finis legis Christus est, in quo lex iustitiae non consumitur, sed impletur. Omnis enim perfectio in ipso est, ultra quem non est quo se spes fidei et caritatis extendat.

CXCII

Nullae poenae grauiores sunt, quam malae conscientiae. In qua cum Deus non habetur, consolatio non inuenitur, et ideo inuocandus est liberator, ut quem tribulatio exercuit ad confessionem, confessio perducatur ad ueniam.

CXCIII

Quid grauius peccato aegri, quam medici interfectio? Sed cum in baptismo hoc dimittitur, quid non dimittitur?

CXCIV

Auditor uerbi similis debet esse animalium, quae ob hoc quia ruminant, munda dicuntur, ut non sit piger de his cogitare quae alio cordis accepit. Et cum audit, sit similis edenti, cum uero audita in memoriam reuocat, sit similis ruminanti.

CXCV

Rationalis anima domina est corporis sui. Quae inferiori non bene imperabit, nisi superiori se Deo tota caritatis subiectione seruerit.

CXCVI

Sicut terra de caelo exspectat pluuiam et lucem, sic homo de Deo debet exspectare misericordiam et ueritatem.

CXCVII

Gaudendum est bonis Ecclesiae filiis, quod in discretionem eorum non fallitur diuina iustitia. Sed non temere diuidant congregatos, quia ipsorum est uelle colligere, Domini separare.

CXCVIII

Dominus est rerum quas habet, qui nulla cupiditate irretitur. Nam qui terrenorum amore obstringitur, non possidet, sed possidetur.

CXCIX

Hereditas, in qua coheredes Christi sumus, non minuitur multitudine filiorum, nec fit angustior numerositate coheredum. Sed tanta est multis, quanta paucis, tanta singulis, quanta omnibus.

CC

Numquam debet secura esse felicitas, quia periculosiora sunt animo secunda, quam corpori aduersa. Prius enim corrumpunt prospera, ut inueniant aduersa quod frangant.

CCI

Prima salus est, declinare peccatum, secunda est, non desperare de uenia. Nam ipse se in aeternum perimit, qui apud misericordem iudicem ad paenitentiae remedia non recurrit.

CCII

Boni latent, quia bonum ipsorum in occulto est. Nec uisibile enim est, nec corporale quod diligunt, et tam merita eorum in abscondito sunt constituta, quam praemia.

CCIII

Nullus bonorum inimicum habet, nisi malum, qui ideo esse permittitur, ut aut corrigatur, aut per ipsum bonus exerceatur. Orandum ergo est pro inimicis, ut aut obtineatur eorum conuersio, aut in nobis diuinae bonitatis inueniatur imitatio.

CCIV

Vigor fidei Christianae tribus temporibus incitatur, uespere, mane et meridie. Vespere enim Dominus in cruce, mane in resurrectione, meridie in ascensione. Vnum ad patientiam occisi, aliud ad uitam resuscitati, tertium ad gloriam pertinet maiestatis in Patris dextera consedentis.

CCV

Ad hoc exagitantur homines tribulationibus, ut uasa electionis euacuentur nequitia, et impleantur gratia.

CCVI

Potest homo inuitus amittere temporalia bona. Numquam uero, nisi uolens, perdit aeterna.

CCVII

Finis fidelium Christus est. Ad quem cum peruenerit currentis intentio, non habet quod possit amplius inuenire, sed habet in quo debeat permanere.

CCVIII

Melior est tristitia iniqua patientis, quam laetitia iniqua facientis.

CCIX

Reuocandus est animus a recordandis cum quadam delectatione praeteritis, ne, subrepente concupiscentia, redeamus corde in Aegyptum.

CCX

Bonum est a ueritate uinci. Ad correptionem superet ueritas uolentem. Nam et inuitum ipsa superabit.

CCXI

Peccata siue parua, siue magna, impunita esse non possunt, quia aut homine paenitente, aut Deo iudicante plectuntur. Cessat autem diuina uindicta, si conuersio praecurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, et eos qui semetipsos iudicant, non iudicare.

CCXII

Nullus miser de quantacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia praeuenitur.

CCXIII

Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus istius uitae, et misericorditer auditur, et misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit utile, magis nouit medicus quam aegrotus. Si autem id postulat, quod Deus et praecipit et promittit, fiet omnino quod poscit, quia accipit caritas quod parat ueritas.

CCXIV

Prouectus fidelium sine tentatione non prouenit. Nec sibi quisquam innotescit, nisi probationis examine, neque coronabitur, nisi uicerit, neque uincet, nisi certauerit. Quis autem certat, nisi inimicum habens, et tentationi resistens?

CCXV

Stultus est qui non credit denuntiationibus prophetarum in paucis quae restant, cum uideat tam multa completa, quae tunc non erant, quando praedicebantur implenda.

CCXVI

Sic sunt qui colunt idola, quomodo qui in somnis uident uana. Si autem euigilet anima ipsorum, intellegit a quo facta sit, et non colit quod ipsa fecit.

CCXVII

Omnia corporis nostri, quae discerpta, uel putrefacta, uel etiam concremata, in quasdam dissoluuntur fauillas, Deo perire non possunt. In illa enim elementa mundi eunt, unde sumpta sunt illa manu quae tenet omnia.

CCXVIII

Qui Deo sitiunt, tota sua debent sitire substantia, id est, et anima et carne, quia et animae Deus dat panem suum, id est, uerbum ueritatis, et carni necessaria Deus praebet, quia utraque ipse pascit, qui utraque fecit.

CCXIX

Qui otiosus et quietus non cogitat Deum, quomodo inter actus multos, et laboriosa negotia de illo poterit cogitare? Meditetur ergo quae Dei sunt fidelis, cum uacat, et bene operandi substantiam quaerat, ne in actione deficiat.

CCXX

Simulata innocentia, non est innocentia, simulata aequitas, non est aequitas, sed duplicatur peccatum, in quo est et iniquitas, et simulatio.

CCXXI

Anima recedens a luce iustitiae, quanto magis quaerit quid inueniat contra iustitiam, tanto plus repellitur a lumine ueritatis, et in tenebrosa demergitur.

CCXXII

Duas in toto mundo ciuitates faciunt duo amores. Ierusalem facit amor Dei, Babyloniam, amor saeculi. Interroget se ergo quisque quid amet, et inueniet unde sit ciuis.

CCXXIII

Omne praeceptum Dei leue est amanti, nec ob aliud intellegitur dictum: Onus meum leue est, nisi quia dat Spiritum Sanctum, per quem diffunditur caritas in cordibus nostris, ut diligendo liberaliter faciamus, quod qui timendo facit, seruiliter facit, nec est amicus recti, quando mallet, si fieri posset, id quod rectum est non iuberi.

CCXXIV

Plenitudo legis caritas est, quia per caritatem lex impletur, non per timorem. In tantum enim fiunt mandata iustitiae, in quantum adiuuat spiritus gratiae.

CCXXV

Non sunt bona opera, nisi quae per fidem et dilectionem fiunt, quia alterum sine altero nullius uirtutis fructum parit.

CCXXVI

Ab eo quod formauit Deus mutatus est Adam, sed in peius, per iniquitatem suam. Ab eo quod operata est iniquitas, mutantur fideles, sed in melius, per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit praeuaricatoris primi, haec mutatio est dexteræ Excelsi.

CCXXVII

In praesenti uita et deliciae temporales dulces sunt, et tribulationes temporales amarae sunt. Sed quis non bibat tribulationis poculum, metuens ignem gehennarum? Et quis non contemnat dulcedinem saeculi, inhians bonis aeternae uitae?

CCXXVIII

In Trinitate diuina tanta est substantiae unitas, ut aequalitatem teneat, pluralitatem non recipiat.

CCXXIX

Omnia per Verbum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. Cum itaque uniuersae naturae, per Verbum Dei factae sunt, iniquitas per ipsum facta non est, quia iniquitas nulla substantia est. Et peccatum non natura est, sed uitium naturae, id appetentis quod non est ordinis sui.

CCXXX

Sublatum est diabolo iniquitate sua uincto, non quod habebat proprium, sed quod rapuerat alienum. Auferendo enim Christus quae de magna eius domo perierant, non furtum fecit sed furtum recepit.

CCXXXI

Tunc hominem concludit profunditas iniquitatis, quando non solum immersus peccatis iacet, sed etiam uolens ea defendere, perdit aditum confessionis.

CCXXXII

Cum Deus permittit aut tacit ut aliqua tribulatione uexemur, etiam tunc misericors est, quia excitans fidem, et differens ei opem, non auxilium negat, sed desiderium mouet.

CCXXXIII

Diuites Christiani, si ueri Christiani sunt, prorsus pauperes sunt, et in comparatione caelestium bonorum quae sperant, omne aurum suum arenam deputant, quia ibi quisque habet diuitias suas, ubi delectationem.

CCXXXIV

Fides Abrahae, semen est Abrahae. Proinde qui pertinent ad credulitatis similitudinem, ipsi pertinent ad heredum promissionem.

CCXXXV

Nemo fidelium, quamuis multum profecerit, dicat: Sufficit mihi. Qui enim dixerit, remansit, et haesit in uia ante finem, qui non perseuerauerit usque in finem.

CCXXXVI

Nullus nisi in Deo locus est, nec est quo fugiatur ab ipso, nisi ad ipsum. Qui uult euadere offensum, confugiat ad placatum.

CCXXXVII

Duae uitae sunt, una corporis, altera animae. Sicut uita corporis anima, sic uita animae Deus. Et quomodo si anima deserat, moritur corpus, sic anima moritur, si deserat Deus.

CCXXXVIII

A quo habet homo ut sit, apud illum habet ut ei bene sit.

CCXXXIX

Perfecte Deus euidenterque monstrauit quantum sit bonum oboedientia, cum hominem in paradiso positum ab ea re prohibuit, quae non erat mala. Sola ibi oboedientia potuit tenere palmam, sola inoboedientia incidit in poenam.

CCXL

Interdum Deus per malos erudit bonos, et per temporalem potentiam damnandorum exercet disciplinam liberandorum.

CCXLI

Apud misericordiam Dei plurimum ualet confessio paenitentis. Facit peccator confitendo propitium, quem negando non facit nescium.

CCXLII

Humilium uirtus est de scientia non gloriari, quia communis est omnibus. Sicut usus lucis, ita participatio ueritatis.

CCXLIII

Non caret regia potestate, qui corpori suo nouerit rationabiliter imperare. Vere enim dominator est terrae, qui carnem suam regit legibus disciplinae.

CCXLIV

Quantum ad opera attinet quae forinsecus aguntur, et qui timet poenam, et qui amat iustitiam, non faciunt contra mandatum. Et ideo pares quidem sunt manu, sed dispares corde, similes actione, dissimiles uoluntate.

CCXLV

Hoc ab homine colitur, quod diligit. Vnde quia Deus omnibus rebus maior et melior inuenitur, plus omnibus diligendus est, ut colatur.

CCXLVI

Rectum cor cum Deo est, quando propter Deum quaeritur Deus.

CCXLVII

De beneuolentia est, non de malitia, cum laetatur iustus in impios processisse uindictam, quia non peccatoris exitium placet, quem uoluit corrigi, sed iustitia Dei, qua scit multos posse conuerti.

CCXLVIII

Non uincit in bono malum, qui in superficie bonus est, et in alto malus, opere parcens, corde saeuens, manu mitis et uoluntate crudelis.

CCXLIX

Ad omne opus bonum amor ducit, et timor Dei. Ad omne peccatum amor ducit, et timor mundi. Vt ergo apprehendatur bonum, et declinetur malum, discernendum est, quid et diligi debeat, et timeri.

CCL

Nulla infelicitas frangit, quem felicitas nulla corrumpit.

CCLI

Diues qui talis est, ut contemnat in se quidquid illud est unde inflari superbia solet, pauper est Dei.

CCLII

Ascensionum ad Deum gradus sunt, pietatis affectus. Iter tuum uoluntas tua est. Amando accedis, neglegendo recedis. Constitutus in terra Deo iungeris, si quae Deo cara sunt diligis.

CCLIII

Deus, cum aliquid male poscitur, dando irascitur, non dando miseretur.

CCLIV

Incredibile est, non mentiri hominem ne capiatur, qui mentitur ut capiat.

CCLV

Quamuis omnis qui mentitur, uelit celare quod uerum est, non tamen omnis qui uult uerum celare, mentitur. Plerumque enim uera non fallendo occulimus, sed tacendo. Neque enim mentitus est Dominus ubi ait: Multa habeo uobis dicere, sed non potestis illa portare modo.

CCLVI

In primo homine patuit, quid hominis arbitrium ualeret ad mortem, in secundo autem, quid Dei adiutorium ualeret ad uitam. Primus enim homo, non nisi homo, secundus uero homo, Deus et homo. Peccatum ergo factum est, relicto Deo, iustitia non fit sine Deo.

CCLVII

Legis littera quae docet non esse peccandum, si Spiritus uiuificator desit, occidit. Sciri enim peccatum facit potius quam cauere, et ideo magis augeri quam minui, quia malae concupiscentiae etiam praeuaricatio legis accedit.

CCLVIII

Mandatum Dei si timore fit poenae, non amore iustitiae, seruiliter fit, non liberaliter. Et ideo nec fit. Non enim bonus fructus est, qui non de caritatis radice procedit.

CCLIX

Lex Dei secundum naturam est, et cum homines quae legis sunt faciunt, naturaliter faciunt, superato uitio, quod naturae praesidium legis abstulerat. Cum itaque per gratiam lex Dei in cordibus scribitur, quae legis sunt naturaliter fiunt, non quia per naturam praeuenta sit gratia, sed quia per gratiam reparata natura.

CCLX

Nemo ex eo quod uidetur habere gloriatur, tamquam non acceperit, aut ideo se putet accepisse, quia littera extrinsecus uel ut legeretur apparuit, uel ut audiretur insonuit. Nam si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. Porro autem si non gratis mortuus est: Ascendens in altum captiuauit captiuitatem, dedit dona hominibus. Inde habet, quicumque habet. Quisquis autem inde habere se negat, aut uere non habet, aut id quod habet auferetur ab eo.

CCLXI

Homo factus erat immortalis. Deus esse uoluit. Non perdidit quod homo erat, sed perdidit quod immortalis erat. Et de inoboedientia superbiae contracta est poena naturae.

CCLXII

Laus fidei est non uisa credere. Praemium erit, creditorum adeptione gaudere.

CCLXIII

Sicut lac non transit nisi per carnem, ut paruulum pascat qui panem edere non potest, sic nisi Sapientia Dei, quae panis est angelorum, ad homines dignaretur uenire per carnem, nemo ad contemplandam Verbi diuinitatem posset accedere. Quia ergo lux a tenebris non poterat comprehendi, ipsa lux mortalitatem subiit tenebrarum, et per similitudinem carnis peccati, participationem dedit

luminis ueri.

CCLXIV

Odor bonus fama bona est, quam quisquis bonae uitae operibus habuerit, dum Christi uestigia sequitur, pedes quodammodo eius pretiosi unguenti odore perfundit.

CCLXV

Non est in carendo difficultas, nisi cum est in habendo cupiditas. Et ideo id solum recte diligitur, quod numquam bene amittitur.

CCLXVI

Qui affluit insipienti eloquentia, tanto magis cauendus est, quanto magis ab eo, in his quae audire inutile est, delectatur auditor, et eum quem ornate dicere audit, etiam uere dicere existimat.

CCLXVII

Bonorum ingeniorum clara est indoles, in uerbis disserentium uerum amare, non uerba. Quid enim prodest clauis aurea, si aperire quod uolumus non potest? Aut quid obest lignea, si hoc potest? Quando nihil quaerimus, nisi patere quod clausum est.

CCLXVIII

Omnis peccator, in quantum peccator est, non est diligendus, et omnis homo, in quantum homo est, diligendus est propter Deum. Deus uero propter seipsum, a quo habent omnes qui eum diligunt, et quod sunt, et quod eum diligunt.

CCLXIX

Dominus ait: Ego sum uia et ueritas et uita. Hoc est, per me uenitur, ad me peruenitur, in me permanetur. Cum enim ad ipsum peruenitur, etiam ad Patrem peruenitur, quia per aequalem, ille, cui est aequalis, agnoscitur, uinciente et agglutinante nos Spiritu Sancto, ut in summo atque incommutabili bono sine fine maneamus.

CCLXX

Multos inuenimus qui fallere uelint, qui autem falli, neminem. Cum uero hoc alius sciens faciat, alius nesciens patitur, satis apparet, in una eademque re, illum qui fallitur, eo qui mentitur esse meliorem, quando quidem pati melius est iniquitatem quam facere.

CCLXXI

Inter temporalia atque aeterna hoc interest, quod temporale aliquid plus diligitur antequam habeatur, uilescit autem cum aduenerit. Non enim satiat animam, nisi incorruptibilis gaudii, uera et

certa aeternitas. Aeternum uero ardentius diligitur adeptum, quam desideratum. Nemo enim plus de illo aestimat, quam se habet, ut fiat uilius, quia speratum est amplius. Sed tanta ibi est excellentia, ut multo plus adeptura sit caritas, quam uel fides credidit, uel spes desiderauit.

CCLXXII

Qui in Scripturis Sanctis non inueniunt ueritatem quam quaerunt, fame laborant. Qui autem non quaerunt quod in promptu habent, fastidii languore marcescunt. Et par utrorumque periculum est, dum sapientiae cibum et illis obcaecatio, et his inedia subtrahit.

CCLXXIII

Non sunt condignae passiones huius temporis, ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. Saeuiat et fremat mundus, increpet linguis, coruscet armis. Quidquid fecerit, quantum illud erit ad id quod accepturi sumus? Appendo quod patior contra id quod spero. Hoc quidem sentio, illud spero. Et tamen incomparabiliter maius est quod speratur quam quod infertur. Quidquid est quod contra nomen Christi saeuit, si uinci potest, tolerabile est, si non potest, proficit praemio citius consequendo, et finis temporalis mali transit in perceptionem aeterni boni.

CCLXXIV

Cum in duobus praeceptis caritatis tota Lex pendeat et Prophetarum, quanto magis et Euangelium, quo Lex non soluitur, sed impletur, et de quo Dominus dicit: Mandatum nouum do uobis, ut uos inuicem diligatis? Caritas enim innouat homines, et sicut malignitas ueteres, ita dilectio nouos facit.

CCLXXV

Quando corripit Deus genus humanum, et flagellis piae castigationis exagitat, exercet ante iudicium disciplinam, et plerumque non eligit quem flagellet, nolens inuenire quem damnet. Flagellat autem simul et iustos et iniustos, quia nemo est qui possit gloriari castum se habere cor, aut mundum se esse a peccato. Ita de gratia misericordiae eius ueniunt etiam iustorum coronae.

CCLXXVI

Labor piorum exercitatio est, non damnatio. Nec enim conturbari debemus, cum aliquis sanctus grauius et indigna perpetitur, si obliti non sumus quae pertulerit iustus iustorum, Sanctusque sanctorum. Cuius passio omnes superat passiones, quia cum auctore uniuersitatis nulla cuiusquam est comparatio creaturae.

CCLXXVII

Miseria generis humani, cuius nullum hominum ab exortu usque ad obitum uidemus alienum, non pertineret ad iustum Omnipotentis iudicium, si non esset originale peccatum.

CCLXXVIII

Creatoris omnitenentis omnipotentia causa est subsistendi omni creaturae. Quae uirtus, si ab eis quae condidit regendis aliquando cessaret, simul omnium rerum species et natura concideret. Proinde quod Dominus ait: Pater meus usque nunc operatur, continuationem quandam operis eius, quo simul omnia continet atque administrat, ostendit. In quo opere etiam sapientia ipsius perseuerat, de qua dicitur: Pertingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suauiter. Idque Apostolus sentit, cum Atheniensibus Deum praedicans, ait: In quo uiuimus, et mouemur, et sumus. Qui si opus suum rebus creatis substraheret, nec uiuere, nec moueri, nec esse possemus. Et ideo sic Deus intellegendus est requieuisse ab omnibus operibus suis, ut iam nullam nouam naturam conderet, non ut conditas continere et gubernare cessaret.

CCLXXIX

Obseruatione sabbati, quae uacatione unius diei figurabatur, ablata, perpetuum sabbatum obseruat, qui spe futurae quietis sanctis est operibus intentus, nec in ipsis bonis actibus suis quasi de propriis, et de his quae non acceperit, gloriatur, illum in se operari cognoscens, qui simul et operatur et quietus est.

CCLXXX

Requies Dei recte intellegendis ea est, qua nullius indiget bono. Et ideo certa etiam nobis in illo est, quia nos beatificamur bono quod ipse est, non ipse bono quod nos sumus. Nam et nos aliquid bonum ab ipso sumus, qui fecit omnia bona ualde, in quibus fecit et nos. Porro alia res bona praeter ipsum nulla est, quam ipse non fecit, ac per hoc nullo alieno bono eget, qui bono quod fecit non eget.

CCLXXXI

Factae creaturae motibus coeperunt currere tempora. Vnde ante creaturam frustra tempora requiruntur, quasi possint inueniri ante tempora tempora. Motus enim si nullus esset uel spiritalis uel corporalis creaturae, quo per praesens praeteritis futura succederent, tempus ullum omnino non esset. Moueri autem creatura non utique posset, si non esset. Potius ergo tempus a creatura, quam creatura coepit a tempore. Vtrumque autem ex Deo. Ex ipso enim, et per ipsum, et in ipso sunt omnia.

CCLXXXII

Cum Saluator dicit, unum passerem non cadere in terram sine uoluntate Dei, et quod fenum agri, post paululum mittendum in clibanum, ipse tamen formet ac uestiat, nonne confirmat, non solum totam istam mundi partem rebus mortalibus et corruptibilibus deputatam, uerum etiam uilissimas eius abiectissimasque particulas diuina prouidentia regi, ne fortuitis perturbari motibus ea quorum causas comprehendere non possumus, aestimemus?

CCLXXXIII

Anima rationalis in ea debet erigi quae in spiritalium natura maxime excellunt, ut quae sursum sunt sapiat, non quae super terram.

CCLXXXIV

Naturarum conditor Deus nihil in miraculis contra naturam facit, nec quod nouum est consuetudini, repugnans est rationi. Nobis ergo contraria uidentur insolita, quibus aliter naturae cursus innotuit, non autem Deo, cui hoc est in natura quod fecerit.

CCLXXXV

Omne corpus in omne corpus mutari posse credibile est. Quodlibet autem corpus in animam rationalem posse conuerti, credere absurdum est. Quoniam Deus sic est omnipotens, ut numquam suae rationis instituta conuellat.

CCLXXXVI

Naturale nobis est uelle uiuere, male autem uiuere iam non est naturae, sed peruersae uoluntatis, quam iuste poena consequitur.

CCLXXXVII

Sicut aer ex praesente lumine non factus est lucidus, sed fit, quia si factus esset, non autem fieret, etiam absente lumine lucidus permaneret, sic homo, Deo praesente illuminatur, absente autem continuo tenebratur. A quo non locorum interuallis, sed uoluntatis auersione disceditur.

CCLXXXVIII

Magna est utilitas hominis, iubenti Deo, etiam incognita iussionis ratione, seruire. Iubendo enim Deus utile facit, quidquid iubere uoluerit. De quo metuendum non est, ne non profutura praecipiat, nec fieri potest, ut uoluntas propria non grandi ruinae pondere super hominem cadat, si eam uoluntati superioris extollendo praeponat.

CCLXXXIX

Quam excellens bonum sit humana natura, hoc maxime apparet, quod datum ipsi est ut possit summi et incommutabilis boni adhaerere naturae. Quod si noluerit, bono se priuat, et hoc ei malum est, unde per iustitiam Dei etiam cruciatus consequitur. Quid enim tam iniquum, quam ut bene sit desertori boni? Aliquando autem amissi superioris boni non sentitur malum, dum habetur quod amatum est inferius bonum. Sed diuina iustitia est, ut qui uoluntate amisit quod amare debuit, amittat cum dolore quod amauit, et naturarum Creator ubique laudetur. Adhuc enim bonum est, quod dolet amissum bonum. Nam nisi aliquod bonum remansisset in natura, nullius amissi boni dolor esset in poena.

CCXC

Nocendi cupiditas potest esse a suo cuique animo praua. Non est autem potestas nisi a Deo, et hoc abdita altaque eius iustitia, quoniam non est iniquitas apud Deum.

CCXCI

Quantum et quale bonum sit Deus, etiam ex hoc euidenter ostenditur, quod nulli ab eo recedenti, bene est. Quia et qui gaudent in mortiferis uoluptatibus, sine doloris timore esse non possunt, et qui omnino malum desertionis suae maiore superbiae stupore non sentiunt, aliis qui haec discernere nouerunt, quanta miseria premantur, apparet, ut si nolunt recipere medicinam talia deuitandi, ualeant ad exemplum, quo possunt talia deuitari.

CCXCII

Sicut uera ratio docet meliorem esse creaturam, quam prorsus nihil delectat illicitum, ita eadem ratio docet etiam illam bonam esse quae habet in potestate illicitam delectationem ita cohibere, ut non solum de ceteris licitis recteque factis, uerum etiam de ipsius prauae delectationis cohibitione laetetur.

CCXCIII

Magna opera Domini exquisita in omnes uoluntates eius. Praeuidet bonos futuros, et creat, praeuidet malos futuros, et creat, seipsum ad fruendum praebens bonis, multa munerum suorum largiens etiam malis, misericorditer ignoscens, iuste ulciscens, itemque misericorditer ulciscens, iuste ignoscens, nihil metuens de cuiusquam malitia, nihil indigens de cuiusquam iustitia, nihil sibi consulens de operibus bonorum, et bonis consulens etiam de poenis malorum.

CCXCIV

Cum superbia sit amor excellentiae propriae, inuidia uero sit odium felicitatis alienae, quid unde nascatur in promptu est. Amando enim quisque excellentiam suam, uel paribus inuidet, quod ei coaequantur, uel inferioribus, ne sibi coaequantur, uel superioribus, quod eis non coaequetur. Superbiendo igitur quisque inuidus, non inuidendo superbus est.

CCXCV

Plenitudo diuinitatis in Christo dicta est corporaliter habitare, non quia diuinitas corpus est, sed quia sacramenta ueteris Testamenti appellantur umbrae futuri, propter umbrarum comparisonem corporaliter dicta est in Christo plenitudo diuinitatis habitare, quod in illo impleantur omnia quae in illis imbris figurata sunt, ac sic quodammodo umbrarum praecedentium ipse sit corpus, hoc est figurarum et significationum illarum ipse sit ueritas.

CCXCVI

Actio in hac uita pia est Deum colere, et in eius gratia contra uitia interna pugnare, eisque usque ad illicita instigantibus cogentibusue non cedere, et ubi ceditur, indulgentiam, atque ut non cedatur, adiutorium Dei, affectu religiosae pietatis exposcere. In paradiso autem, si nemo peccasset, non esset actio pietatis expugnare uitia, quia felicitatis esset permansio uitia non habere.

CCXCVII

Fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem autem Christianorum Dei caritas facit, quae diffusa est in cordibus nostris, non per uoluntatis arbitrium, quod est a nobis, sed per Spiritum

Sanctum, qui datus est nobis.

CCXCVIII

Non potest esse ullum malum, nisi in aliquo bono, quia non potest esse nisi in aliqua natura. Omnis autem natura, in quantum natura est, bonum est.

CCXCIX

Debetur merces bonis operibus, si fiant. Sed gratia, quae non debetur, praecedit ut fiant.

CCC

Circumcisio carnis lege praecepta est, quia non posset melius significari, per Christum regenerationis auctorem tolli originale peccatum. Cum praeputatio quippe omnis homo nascitur, quemadmodum cum originali peccato. Et octavo die lex circumcidi carnem praecepit, quia Christus die Dominico resurrexit, qui post septimum sabbati octavus est. Et circumcisis praeputiatum gignit, traiciens in illum, quo ipse iam caruit, sicut baptizatus in filium quem generat carne, reatum tamen traicit originis, a quo ipse iam liber est.

CCCI

Primus homo Adam sic olim defunctus est, ut tamen post illum secundus homo sit Christus, cum tot hominum millia inter illum et hunc orta sint. Et ideo manifestum est, ad illum pertinere omnem qui ex illa successione propaginis nascitur, sicut ad istum pertinet omnis qui in illo gratiae largitate renascitur. Vnde fit ut totum genus humanum quodammodo sint homines duo, primus et secundus.

CCCII

Nulla modo iudiciis hominum comparanda sunt iudicia Dei, quem non dubitandum est esse iustum, etiam quando facit quod hominibus videtur iniustum.

CCCIII

Iustus ex Deo, non ex homine nascitur, quoniam renascendo, non nascendo fit iustus. Vnde etiam regenerati filii Dei uocantur.

CCCIV

Natura humana, etsi mala est, quia uitata est, non tamen malum est, quia natura est. Nulla enim natura, in quantum natura est, malum est, sed prorsus bonum. Sine quo bono nullum esse potest malum, quia nisi in aliqua natura ullum esse non potest uitium, quamuis sine uitio possit esse uel numquam uitata, uel sanata natura.

CCCV

Iustum iudicium Dei est, ut peccato suo quisque pereat, cum peccatum Deus non faciat, sicut mortem non fecit. Et tamen quem morte dignum censet, occidit. Vnde legitur: Deus mortem non fecit, et legitur: Mors et uita a deo est. Quae duo non esse inter se contraria profecto uidet quisquis ab operibus diuinis iudicia diuina discernit, quia aliud est creando non instituisse mortalem, aliud iudicando plectere peccatorem.

CCCVI

Deus quidem mundum fecit, et corpora prorsus omnia. Sed ut corpus corruptibile aggrauet animam, et caro concupiscat aduersus spiritum, non est praecedens natura hominis instituti, sed consequens poena damnati.

CCCVII

Quantislibet uitiiis turpetur quaecumque natura, institutio eius semper est bona. Nam sicut institutio corporis bona est, etiam quando nascitur morbidus, et institutio animi bona est, etiam quando nascitur fatuus, sic institutio ipsius hominis bona est quando nascitur peccati originalis obnoxius.

CCCVIII

Sicut quidam parentes aggrauant originale peccatum, ita quidam releuant. Sed nullus tollit, nisi ille de quo dictum est: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, cui nullum bonum hominis impossibile, nullum malum est insanabile.

CCCIX

Non ad merita hominum, sed ad Dei misericordiam pertinet, cum ex illa massa primi hominis, cui merito mors debetur, quisque liberatur. Non est enim iniquitas apud Deum, quia neque remittendo, neque exigendo quod debetur, iniustus est. Et ibi gratuita est indulgentia, ubi iusta posset esse uindicta.

CCCX

Natura humana, etiamsi in illa integritate in qua est condita permaneret, nullo modo se ipsam, Creatore suo non adiuuante, seruaret. Vnde, cum sine Dei gratia salutem non possit custodire quam accepit, quomodo sine Dei gratia potest reparare quam perdidit?

CCCXI

Inexcusabilis est omnis peccator, uel reatu originis, uel additamento etiam propriae uoluntatis, siue qui nouit, siue qui ignorat, siue qui iudicat, siue qui non iudicat. Quia et ipsa ignorantia in eis qui intellegere noluerunt, sine dubitatione peccatum est, in eis autem qui non potuerunt, poena peccati. Ergo in utrisque non est excusatio, sed iusta damnatio.

CCCXII

Plus est procul dubio agi quam regi. Qui enim regitur, aliquid agit, et ideo regitur, ut recte agat.

Qui autem agitur, agere ipse aliquid uix intellegitur. Et tamen tantum praestat uoluntatibus nostris gratia Saluatoris, ut non dubitet Apostolus dicere: Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. Nec aliquid in nobis libera uoluntas melius agere potest, quam ut illi se commendet qui mala agere non potest.

CCCXIII

Liberari a corpore mortis huius, omni sanato languore concupiscentiae carnis, est non ad poenam corpus recipere, sed ad gloriam.

CCCXIV

Multa Deus facit in homine bona, quae non facit homo. Nulla uero facit homo, quae non Deus facit ut faciat homo.

CCCXV

Iustitia secundum quam iustus ex fide uiuit, quoniam per spiritum gratiae homini ex Deo est, uera iustitia est. Quae licet non immerito in aliquibus iustis pro huius uitae capacitate perfecta dicatur, parua tamen est ad illam magnam quam capit aequalitas angelorum. Quam qui nondum habebat, et propter illam quae iam inerat, perfectum, et propter istam, quae adhuc deerat, imperfectum se esse dicebat. Sed plane minor ista iustitia facit meritum, maior illa facit praemium. Vnde qui istam non sequitur, illam non assequitur.

CCCXVI

De uno solo mediatore Dei et hominum homine Christo Iesu catholica fides nouit, quod pro nobis mortem, id est peccati poenam, sine peccato subire dignatus sit. Sicut enim solus ideo factus est hominis filius, ut nos per illum Dei filii fieremus, ita solus suscepit sine malis meritis poenam, sicut nos per illum in sine bonis meritis gratiam. Quia sicut nobis non debebatur aliquid boni, ita nec illi aliquid mali. Commendans ergo dilectionem suam in eos quibus daturus erat indebitam uitam, pati pro eis uoluit indebitam mortem.

CCCXVII

Sicut eis qui uolentes in lege iustificari, a gratia exciderunt, uerissime dicit Apostolus: Si ex lege iustitia est, ergo Christus gratis mortuus est, sic eis qui gratiam, quam commendat et percipit fides Christi, putant esse naturam, uerissime dicitur: Si per naturam iustitia est, ergo Christus gratis mortuus est. Iam hic enim erat lex, et non iustificabat. Iam hic erat et natura, et non iustificabat. Ideo Christus non gratis mortuus est, ut et lex per illum impleretur, qui dixit: Non ueni legem soluere, sed implere. Et natura per Adam perdita, per illum repararetur qui dixit, uenisse se quaerere et saluare quod perierat.

CCCXVIII

Posse habere fidem, sicut posse habere caritatem, naturae est hominum. Habere autem fidem, sicut habere caritatem, gratiae est fidelium. Sed cum uoluntas credendi aliis praeparatur, aliis non

praeparatur a Domino, discernendum est quid ueniat de misericordia eius, quid de iudicio. Vniuersae enim uiae Domini misericordia et ueritas. Inuestigabiles autem sunt uiae ipsius. Inuestigabiles igitur sunt, et misericordia, qua gratis liberat, et ueritas, qua iuste iudicat.

CCCXIX

Nemo erigit quemquam ad id in quo ipse est, nisi aliquantum ad id in quo est ille descendat.

CCCXX

Quas uires nocendi habeat humanae gloriae amor, non sentit, nisi qui ei bellum indixerit. Quia etsi cuiquam facile est laudem non cupere, dum negatur, difficile est ea non delectari, cum offertur.

CCCXXI

Omnes mundi opes contemnit qui non solum quantum potuit, sed etiam quantum uoluit habere contemnit. In quo cauendum est ne surrepat elatio. Vtilius enim terrena opulentia humiliter tenetur, quam superbe relinquitur.

CCCXXII

Nulli irascenti ira sua uidetur iniusta. Vnde ab omni indignatione cito redeundum est ad mansuetudinis lenitatem. Nam pertinax motus facile in eius odium transit cui non celeriter ignoscitur.

CCCXXIII

Qui dedit legem, ipse dedit et gratiam. Sed legem per seruum misit, cum gratia ipse descendit, ut, quia lex ostendit peccata, non tollit, uolentes legem suis uiribus exsequi, nec ualentes, cogantur ad gratiam, quae est impossibilitatis morbum, et inoboedientiae aufert reatum.

CCCXXIV

Verum sabbatum Christianus obseruat, abstinens ab opere seruili, id est a peccato, quoniam qui facit peccatum, seruus est peccati.

CCCXXV

Nemo habet de suo, nisi mendacium et peccatum. Si quid autem habet homo ueritatis atque iustitiae, ab illo fonte est quem debemus sitire in hoc eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati, non deficiamus in uia.

CCCXXVI

Quod Pater cum Christo facit, Christus facit, et quod Christus eum Patre facit, Pater facit, nec seorsum aliquid agit inseparabilis caritas, maiestas, potestas, sicut ipse Dominus dicit: Ego et Pater unum sumus.

CCCXXVII

Regenerationis gratiam ita etiam hi non minuunt qui eius dona non seruant, sicut lucis nitorem loca immunda non polluunt. Qui ergo gaudes baptismi perceptione, uiue in noui hominis sanctitate, et tenens fidem quae per dilectionem operatur, habe bonum quod nondum habes, ut prosit tibi bonum quod habes.

CCCXXVIII

Sic est ueritas Christus, ut totum uerum accipiatur in Christo, uerum Verbum Dei, Deus aequalis Patri, uera anima, uera caro, uerus homo, uerus Deus, uera natiuitas, uera passio, uera mors, uera resurrectio. Si aliquid horum dixeris falsum, intrat putredo, de ueneno serpentis nascuntur uermes mendaciorum, et nihil integrum remanebit, quia ubi fuerit falsi alicuius corruptio, ibi ueritatis integritas non erit.

CCCXXIX

Quanta est caritas? Quae si desit, frustra habentur cetera, si adsit, habentur omnia.

CCCXXX

Reliquit Christus Patrem, quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse aequalis Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Hoc est enim, reliquit Patrem, non quia deseruit, et recessit a Patre, sed quia non in ea forma apparuit hominibus in qua aequalis est Patri. Reliquit autem matrem, relinquendo synagogam Iudaeorum, de qua secundum carnem natus est, et inhaerendo Ecclesiae, quam ex omnibus gentibus congregauit.

CCCXXXI

Dormit Adam, ut fiat Eua, moritur Christus ut fiat Ecclesia. Dormienti Adae, fit Eua de latere, mortuo Christo, lancea percutitur latus, ut profluant sacramenta quibus formetur Ecclesia. Vnde merito Apostolus ipsum Adam dicit formam futuri. Quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes uiuificabuntur.

CCCXXXII

Deus homo factus est. Quid futurus est homo, propter quem Deus factus est homo?

CCCXXXIII

Vna est natiuitas de terra, alia de caelo, una est de carne, alia de spiritu, una est de aeternitate, alia de mortalitate, una est de masculo et femina, alia de Deo et Ecclesia. Sed ipsae duae singulares sunt. Quomodo enim uterus non potest repeti, sic nec baptismus iterari.

CCCXXXIV

Si uisibilia attendas, nec panis est Deus, nec aqua est Deus, nec lux ista est Deus, nec uestis est Deus, nec domus est Deus: omnia enim haec uisibilia sunt, et singula sunt. Quod enim est panis, non hoc est aqua, et quod est uestis, non hoc est domus, et quod sunt ista, non hoc est Deus. Visibilia enim sunt, Deus autem totum tibi est, quod recte desideras. Et omnium bonorum uarietas, uno fonte profunditur, quoniam cum sua tribuit, se ipsum sub diuersis munerum suorum nominibus. impertit.

CCCXXXV

Anima carnalia appetens feminae comparatur non habenti rectorem uirum, qui est intellectus, cuius eam oportet sapientia gubernari, non quasi aliud sit quam anima, sed quia obtutus quidam oculusque sit animae. Sicut enim exteriores oculi quiddam sint carnis, ita mens quiddam est animae, quod in ea secundum participationem diuinae rationis excellit. Et tunc omnibus motibus suis bene praesidet, cum superna luce radiatur, ut sit in ea lumen uerum, quod illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.

CCCXXXVI

Qui supplicaturus Deo locum sanctum et aptum requiris, interiora tua munda, et omni inde mala cupiditate depulsa, praepara tibi in cordis tui pace secretum. Volens in templo orare, in te ora, et ita age semper, ut templum Dei sis. Ibi enim Deus exaudit, ubi habitat.

CCCXXXVII

Sensus corporis corporalia nuntiant cordi. Et non omnium una facultas est, quia non inde uidetur, unde auditur, nec unde sapor, inde et odor capitur, nec hi ministri, sine tactu ad leuia et aspera, frigida et calida, sicca et humida, discernenda, sufficiunt. Incorporea uero animus suo tantum sensu diiudicat, et omnes uarietates uno motu attingit, et quidquid discretionis inter bona et mala, iusta et iniusta rationabiliter inuenit, unius est intentionis effectus, ut tibi imago appareat Dei, ubi unum idemque est, quo mens potest quantum potest.

CCCXXXVIII

Dei filius dicitur uitam habere in semetipso, sicut habet Pater, non participando adeptus, sed nascendo. Vitam enim genuit Pater uita, nec differt in aliquo essentia gignentis et geniti, cum sic ex Patre sit Filius, ut consempiternae aequalitatis, non una quidem persona, sed una sit Deitas.

CCCXXXIX

Quamuis numquam recedat a Filio Pater, ad iudicandos tamen uiuos et mortuos, non ipse dicitur, sed Filius affuturus, quia ibi nec Patris, nec Filii Deitas, sed illa forma uidebitur Filii quam sibi per sacramentum incarnationis uniuuit. Ipsa ergo erit iudex, quae sub iudice stetit, ipsa iudicabit, quae iudicata est, ut uideant impii eius gloriam, in cuius mansuetudinem saeuierunt. Talis ergo apparebit iudex, qualis uideri possit, et ab eis quos coronaturus, et ab eis quos damnaturus est. Pater autem non apparebit, quia forma serui non est indutus, sed Filio, qui etiam homo factus est, dedit iudicii potestatem.

CCCXL

Suam uoluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt quod uolunt, ut diuinae seruiant uoluntati, quamuis uolentes agant quod agunt, illius tamen uoluntas est, a quo et praeparatur et iubetur quod uolunt.

CCCXLI

Si illum docet Pater, qui audit uerbum eius, quaere quid sit Christus, et inuenies Verbuum eius. In principio erat Verbum, non autem: In principio Deus fecit Verbum, sicut: In principio fecit Deus caelum et terram. Verbum enim Dei Deus est, non creatura, nec factum inter omnia, sed per quod facta sunt omnia. Vt ergo ad talis uerbi doctrinam homo in carne constitutus possit accedere: Verbum caro factum est, et habitauit in nobis.

CCCXLII

Caro Christi fidelium uita est, si corpus ipsius esse non neglegant. Fiant ergo corpus Christi, si uolunt uiuere de spiritu Christi, de quo non uiuit, nisi corpus Christi.

CCCXLIII

Escam uitae accipit et aeternitatis poculum bibit, qui in Christo manet, et cuius Christus habitator est. Nam qui discordat a Christo, nec carnem eius manducat, nec sanguinem bibit, etiam si tantae rei sacramentum ad iudicium suae praesumptionis quotidie indifferenter accipiat.

CCCXLIV

Vellet mundana sapientia, ut numquam permetteret Deus eos qui mali sunt esse felices. Quod utique Deus non sinit. Sed ideo mali cum habent quod uolunt, felices putantur, quia quid sit felicitas ignorant.

CCCXLV

Aliud est migrare corpore, aliud corde. Migrat corpore, qui motu corporis mutat locum; migrat corde, qui motu cordis mutat affectum. Si aliud amas, aliud amabas. Non ibi es ubi eras.

CCCXLVI

Christi nomen a chrismate est, id est ab unctione. Quia ideo omnis Christianus sanctificatur, ut intellegat se non solum sacerdotalis et regiae dignitatis esse consortem, sed etiam contra diabolum fieri luctatorem.

CCCXLVII

Sequamur Christum lumen uerum, ne ambulemus in tenebris. Tenebrae autem metuendae sunt

morum, non oculorum, et si oculorum, non exteriorum, sed interiorum, unde discernitur non album et nigrum, sed iustum et iniustum.

CCCXLVIII

Catholica fides Dominum Iesum Christum et uerum Deum et uerum hominem credit ac praedicat. Vtrumque enim scriptum est, et utrumque uerum est. Qui Deum tantummodo asserit Christum, medicinam negat, qua sanatus est. Qui hominem tantummodo asserit Christum, potentiam negat qua creatus est. Vtrumque ergo anima fidelis ac recta suscipe: et Deus Christus est, et homo Christus est. Qualis Deus Christus? Aequalis Patri, unum cum Patre. Qualis homo Christus? Virginis filius, trahens de homine mortalitatem, non trahens iniquitatem.

CCCXLIX

Missus Dominus Christus a Patre, non recessit a Patre. Missio eius incarnatio fuit et inuisibili Deitati hoc fuit in hunc mundum uenire, quod apparere. Quod si cito caperetur, non opus erat ut crederetur, quia uideretur. Credendo ergo capitur, quod nisi credatur, numquam intellegitur.

CCCL

Vt recte credatur Pater et Filius, ipse Filius audiendus est, dicens: Ego et Pater unum sumus. Duobus enim uerbis duae simul haereses detruncantur. Nam per id quod ait, unum, Arium perculit, per illud quod ait, sumus, Sabellium strauit, quia nec, sumus, de uno, nec, unum, diceret de diuerso.

CCCLI

Vtrumque oportet nouerimus in Christo, et unde aequalis est Patri, et unde illo maior est Pater. Illud Verbum est, illud caro. Illud Deus est, illud homo. Sed unus est Christus Deus et homo.

CCCLII

Multorum hominum multae sine dubio animae, et multa sunt corda. Sed si per fidem et dilectionem adhaereant Deo, fiunt omnes una anima, et cor unum. Si ergo caritas Dei, quae diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, tantam unitatem multarum animarum et multorum cordium facit, quanto magis certiusque in Patre et Filio et Spiritu Sancto aeterna et incommutabilis unitas manet, ubi indifferens Trinitas unus Deus est, unum lumen, unumque principium?

CCCLIII

Non sic docuit Pater Filium quasi indoctum genuerit, et scientiam contulerit nescienti. Sed intemporalis doctrinae est intemporalis essentia. Et hoc est a Patre doceri, quod est a Patre generari, quia simplici ueritatis naturae esse et nosse non est aliud atque aliud, sed idipsum.

CCCLIV

Fides semper praeuenit uisionem. Credimus enim ut cognoscamus, non cognoscimus ut credamus. Fides ergo est, quod non uides credere, ueritas, quod credidisti uidere.

CCCLV

Bonus Christi odor est praedicatio ueritatis. Quo odore uitam capit qui Euangelio bonis moribus seruit et congruit. Mortem autem incurrit, cuius ab his quae bene loquitur, uita dissentit. Quae conditio etiam auditores obstringit, cum recta praedicatio ob aliis per incredulitatem auditur in mortem, ab aliis per fidem suscipitur in salutem.

CCCLVI

Fides Christi est, credere in eum qui iustificat impium, credere in Mediatorem, sine quo nullus reconciliatur Deo, credere in Saluatorem, qui uenit quaerere et saluare quod perierat, credere in eum qui dixit: Sine me nihil potestis facere. Sed hanc fidem non apprehendit, qui ignorans Dei iustitiam, qua iustificatur impius, suam uult constituere, qua conuincatur superbus. Talia enim sentientes sua elatione obdurantur, et excaecantur, quia negando Dei gratiam, non adiuuantur.

CCCLVII

Caritatem habens, quae est de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta, diligit Deum et proximum sicut seipsum. Amator enim Dei, amator est sui, et non diligens Deum, non diligit proximum, quia non diligit seipsum. Pro hac autem dilectione patienter etiam mundi odia toleranda sunt. Necesse est enim ut nos oderit, quos uidet odisse quod diligit.

CCCLVIII

Duo hominum genera sub uno mundi nomine nuncupantur. Sicut enim dicitur mundus in impiis, ita dicitur mundus in sanctis. Vnde cum totus a semetipso et in odio et in amore discordet, nos eum et odisse iubemur, et amare, cum dicitur nobis: Nolite diligere mundum, et cum dicitur: Diligite inimicos uestros, ut quorum exsecramur iniquitatem, optemus salutem.

CCCLIX

Ad uitandam tentationem uanae gloriae, melior est discentis conditio quam docentis. Tutius enim auditur ueritas quam praedicatur. Quoniam, cum doctrina recipitur, humilitas custoditur. Cum autem disputatio placet, uix est ut disserentem non pulset quantulumcumque iactantia.

CCCLX

Periculosum est homini sibi placere, cui cauendum est superbire. Deus autem quantumcumque se laudet, non se extollit excelsus, nec uult se sua uideri maiestate maiorem. Sed cum homini loquitur potentiam suam, non hoc agit ut ipse gloriosior, sed ut ille melior fiat et doctior. Nobis enim prodest auctorem nostrum agnoscere, et ei qui est super omnia subiacere, ut de quo non possumus comprehendere quid est, possimus sentire quod non est.

CCCLXI

Christiana obseruantia ad perfectae pietatis profectum per mutuam maxime peruenit indulgentiam peccatorum, dante nobis Domino suae bonitatis exemplum. Nam si ille, in quo nullum fuit omnino peccatum, interpellat pro peccatis nostris, quanto magis nos inuicem pro propriis orare debemus? Amplectenda quippe est homini, qui non omni potest carere peccato, tam benigna conditio, ut dimittendo delicta aliena, diluat sua.

CCCLXII

Iustorum desideriorum satietati tunc nihil deerit, quando Deus omnia in illis omnibus erit. Ad quam beatitudinem hi perueniunt, qui huic saeculo ante separationem animae a carne moriuntur, nec in eis inueniuntur cupiditatibus, quas sola superat dilectio Dei, ut et id patiatur iniquitas, quod elegit, et eo bono fruatur iustitia, quod amauit.

CCCLXIII

Qui sic confitetur Christum Deum, ut eundem hominem neget uerum, habentem scilicet unitam sibi nostrae carnis animaeque naturam, non est pro illo mortuus Christus, quia secundum hominem mortuus est Christus. Non reconciliatur per Mediatorem Deo. Vnus enim Deus, et unus Mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus. Non iustificatur per ipsum, quia sicut per inoboedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per oboedientiam unius hominis iusti constituentur multi. Non resurget in resurrectionem uitae, quia per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes uiuificabuntur. Nec ullus se beati Petri defendat exemplo, qui se multis lacrimis et accusauit et lauit, ut principem suum Ecclesia non negationis, sed paenitentiae imitatione sequeretur.

CCCLXIV

In quibusdam aeternis potest aliqua esse distantia, ipsa autem aeternitas absque diuersitate mensurae est. Multae quippe mansiones, in una uita uarias meritorum significant dignitates. Sed ubi Deus erit omnia in omnibus, fiet etiam in dispari claritate par gaudium, ut quod habent singuli, commune sit omnibus. Quoniam per connexionem dilectionis, a gloria capitis nulla erit aliena pars corporis.

CCCLXV

Fides eorum qui Deum uisuri sunt, quod non uident credit. Nam si uident, non est fides. Credenti colligitur meritum, uidenti redditur praemium.

CCCLXVI

Male usus eo quod uult accipere, Deo potius miserante non accipit. Proinde si hoc ab eo petitur unde homo exauditus laedatur, magis metuendum est, ne quod possit Deus non dare propitius, det iratus.

CCCLXVII

Qui diligit me, inquit Dominus, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum. Quid est, diligam? Tamquam tunc dilecturus sit, et nunc non diligit? Absit. Quomodo enim nos Pater sine Filio, aut Filius sine Patre diligeret? Quomodo, cum inseparabiliter operentur, separabiliter diligunt? Sed ad hoc diligam eum, ad quod sequitur, et manifestabo ei meipsum, diligam et manifestabo, id est, ad hoc diligam, ut manifestem. Nunc enim ad hoc dilexit, ut credamus, et mandatum fidei teneamus. Tunc ad hoc diliget, ut uideamus, et ipsam uisionem mercedem fidei capiamus. Quia et nos nunc diligimus credendo quod uidebimus, tunc autem diligemus uidendo quod credimus.

CCCLXVIII

Ita sunt in uite palmites, ut uiti nihil conferant, sed inde accipiant unde uiuant. Sic quippe uitis est in palmitibus, ut uitale alimentum subministret eis, non sumat ab eis. Ac per hoc et manentem in se habere Christum, et manere in Christo, discipulis prodest utrumque, non Christo. Nam praeciso palmitate, potest de uia radice alius pullulare; qui autem praecisus est, sine radice non potest uiuere.

CCCLXIX

Diuinitus dictum est: Noli esse iustus multum. Quod non est iustitia sapientis, sed superbia praesumentis. Qui ergo fit nimis iustus, ipso nimio fit iniustus. Quis autem est qui se nimis facit iustum, nisi qui dicit se non habere peccatum?

CCCLXX

Nullius, etiam incorporeae creaturae, uere simplex substantia est, cui non hoc est esse, quod nosse. Potest enim esse, nec nosse, at illa diuina non potest, quia idipsum est quod habet. Ac per hoc non sic habet scientiam, ut aliud illi sit scientia qua scit, aliud essentia qua est, sed utrumque unum, quamuis non utrumque dicendum sit, quod uerissime simplex et unum est. Habet enim Pater uitam in semetipso, nec aliud est ipse quam uita, quae in illo est, et dedit Filio habere uitam in semetipso, hoc est, genuit Filium, qui et ipse uita est. Sic itaque debemus accipere, quod de Spiritu Sancto dictum est: Non enim loquetur a semetipso, sed quaecumque audierit, loquetur, ut intellegamus, non eum esse a semetipso. Pater quippe solus de alio non est. Nam et Filius de Patre natus est, et Spiritus Sanctus de Patre procedit. Pater autem, nec natus est de alio, nec procedit. Nec ideo sane aliqua disparilitas in summa illa Trinitate cogitationi occurrat humanae, quia et Filius ei de quo natus est, et Spiritus Sanctus ei de quo procedit, aequalis est.

CCCLXXI

Quamuis natura incommutabilis non accipiat fuit et erit, sed tantum est, ipsa enim ueraciter est, quia aliter quam est, esse non potest. Tamen propter mutabilitatem temporum, in quibus uersatur nostra mortalitas et nostra mutabilitas, non mendaciter dicimus, et fuit, et erit, et est. Fuit in praeteritis saeculis, est in praesentibus, erit in futuris. Fuit quippe, quia numquam defuit, erit, quia numquam deerit, est, quia semper est. Neque enim uelut qui iam non sit, cum praeteritis occidit, aut cum praesentibus, tamquam non maneat, labitur, aut cum futuris, tamquam non fuerit, orietur. Proinde cum

secundum uolumina temporum locutio humana uariatur, qui per nulla deesse potuit, aut potest, aut poterit tempora, uera de illo dicuntur cuiuslibet temporis uerba. Semper itaque audit Spiritus Sanctus, quia semper scit, et scire atque audire, hoc illi est, quod semper esse. Semper uero illi est esse, de Patre procedere. Nemo autem potest dicere quod non sit uita Spiritus Sanctus, cum uita Pater, uita sit Filius. Ac per hoc sicut Pater cum habeat uitam in semetipso, dedit et Filio habere uitam in semetipso, sic ei dedit uitam procedere de illo, sicut procedit et de ipso.

CCCLXXII

Prorsus donum Dei est, diligere Deum. Ipse ut diligeretur dedit, qui non dilectus dilexit. Displacites amati sumus, ut fieret in nobis unde placeremus. Diffundit enim caritatem in cordibus nostris Spiritus Patris et Filii, quem cum Patre amamus et Filio.

CCCLXXIII

Pax Christi finem temporis non habet, et ipsa est omnis piae intentionis actionisque perfectio. Propter hanc sacramentis eius imbuimur, propter hanc mirabilibus eius operibus et sermonibus erudimur, propter hanc Spiritum eius pignus accepimus, propter hanc in eum credimus et speramus, et amore ipsius, quantum donat, accendimur, propter hanc denique omnem tribulationem fortiter toleramus, ut in ea feliciter sine tribulatione regnemus. Vera enim pax unitatem facit, quoniam qui adhaeret Domino, unus spiritus est.

CCCLXXIV

Omne tempus ab illo est dispositum, qui tempori subditus non est. Quoniam quae futura erant per singula tempora, in Dei sapientia habent efficientes causas, in qua nulla sunt tempora. Non ergo credatur hora passionis Domini fato urgente uenisse, sed Deo potius ordinante. Non enim siderea necessitas Christo intulit crucem, nec sidera coegerunt mori siderum conditorem, qui intemporalis cum Patre, sic tempus quo carne moreretur, quemadmodum et quo de matre nasceretur, elegit.

CCCLXXV

In eo quod dicitur: Haec est autem uita aeterna, ut cognoscant te solum uerum Deum, et quem misisti Iesum Christum, ordo uerborum est: Vt te, et quem misisti Iesum Christum, cognoscant solum uerum Deum. Consequenter enim intellegitur et Spiritus Sanctus, quia Spiritus est Patris et Filii, tamquam caritas substantialis et consubstantialis amborum. Quoniam non duo dii, Pater et Filius, nec tres dii, Pater et Filius et Spiritus Sanctus, sed ipsa Trinitas unus solus uerus Deus. Nec idem tamen Pater, qui Filius, nec idem Filius, qui Pater, nec idem Spiritus Sanctus, qui Pater aut Filius, quoniam tres sunt, Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus, sed ipsa Trinitas unus est Deus.

CCCLXXVI

Quidquid Deus Pater Deo Filio dedit, gignendo dedit. Ita enim dedit Filio Pater, sine quibus Filius esse non posset, sicut ei dedit ut esset. Nam quomodo Verbo uerba daret aliqua, in quo ineffabiliter dixit omnia?

CCCLXXVII

Custodiam circa nos Dei, non tam carnaliter debemus accipere, uelut uicissim nos seruent Pater et Filius, amborum in nobis seruandis alternante custodia, quasi alius, alio discedente, succedat. Simul enim custodiunt Pater et Filius et Spiritus Sanctus, qui est unus uerus et beatus Deus. Sed Scriptura nos non leuat, nisi descendat ad nos. Sicut Verbum caro factum descendit ut leuaret, non cecidit ut iaceret. Si descendentem cognouimus, cum leuante surgamus, et intellegamus, cum ita loquitur, personas eum distinguere, non separare naturas.

CCCLXXVIII

Si naturam cogitemus in qua creati sumus, cum omnes Veritas creauerit, quis non est ex ueritate? Sed non omnes sunt, quibus, ut audiant ueritatem et credant, ex ipsa Veritate praestatur, nullis procul dubio praecedentibus meritis, ne gratia non sit gratia. Si enim dixisset: Omnis qui audit uocem meam ex ueritate est, ideo dictus ex ueritate putaretur, quia obtemperat ueritati. Non autem hoc ait, sed: Omnis, inquit, qui est ex ueritate, audit uocem meam. Ac per hoc, non ideo est ex ueritate, quia eius audit uocem, sed ideo audit, quia ex ueritate est, id est, quia hoc illi donum ex ueritate collatum est. Quod quid est aliud quam, donante Christo, credit in Christum?

CCCLXXIX

Quisquis se ipsum, non Deum amat, non se amat, et quisquis Deum, non se ipsum amat, ipse se amat. Qui enim non potest uiuere de se, moritur utique amando se. Non ergo se amat, qui ne uiuat se amat. Cum uero ille diligitur, de quo uiuitur, non se diligendo magis diligit, qui propterea se non diligit, ut eum diligat de quo uiuit.

CCCLXXX

Quidquid illud est quod oportet Patrem agere ad Filium, non fit nisi per eundem Filium, ad ipsum scilicet, quia filius hominis est, et factus est inter omnia. Per ipsum autem, quia Filius Dei est, et per illum fiunt a Patre omnia.

CCCLXXXI

Non mirum est dicere Apostolum, etiam in futuro saeculo Patri Filium subiectum futurum, ubi ait: Tunc et ipse subiectus erit, ei, qui illi subiecit omnia. Quando quidem in Filio forma humana mansura est, qua semper maior est Pater. Quamuis non defuerint, qui illam tunc Filii subiectionem ipsius humanae formae in diuinam substantiam commutationem intellegendam putarunt, tamquam hoc cuique rei subiciatur, quod in eam uertitur et mutatur. Sed intellegi potest, ideo magis dixisse Apostolum, etiam tunc Patri Filium subiectum futurum, ne quis in eo putaret spiritum et corpus humanum conuersione aliqua consumendum: ut sit Deus omnia, non tantum in illius forma hominis, sed in omnibus, quando capitis gloria uniuersum corpus implebit.

CCCLXXXII

Quantacumque bona, quamuis magna, quamuis minima, nisi ex Deo esse non possunt. Quid

enim maius in creaturis quam uita intellegens? Aut quid minus potest esse quam corpus? Quae quantumlibet deficient, et in id tendant ut non sint, tamen aliquid formae illis remanet, ut quoquo modo sint. Quidquid autem formae cuiuspiam rei deficienti remanet, ex illa forma est quae nescit deficere, motusque ipsos rerum deficientium uel proficientium excedere numerorum suorum leges non sinit. Quidquid igitur laudabile aduertitur in rerum natura, siue exigua, siue ampla laude dignum iudicetur, ad excellentissimam et ineffabilem laudem referendum est Conditoris.

CCCLXXXIII

Neminem Deus ad peccandum cogens, praeuidet tamen eos qui propria uoluntate peccabunt. Cur ergo non uindicet iustus quae fieri non cogit praescius? Sicut enim nemo memoria sua cogit facta esse quae praeterierunt, sic Deus praescientia sua non cogit facienda quae futura sunt. Et sicut homo quaedam quae fecit meminit, nec tamen omnia quae meminit fecit, ita Deus omnia quorum ipse auctor est, praescit, nec tamen omnium quae praescit, ipse auctor est. Quorum autem non est malus auctor, iustus est ultor.

CCCLXXXIV

Humana anima naturaliter diuinis ex quibus pendet connexa rationibus, cum dicit: Melius hoc fieret quam illud, si uerum dicit, et uidet, quod dicit. In illis supernis rationibus uidet. Credat ergo Deum fecisse quod recto intellectu ab eo faciendum fuisse cognouit, etiam si hoc in rebus factis non uidet. Quia etiam si caelum oculis uidere non posset, et tamen ratione uera tale aliquid faciendum fuisse colligeret, credere debuit factum esse, quamuis id oculis non uiderit. Non enim cogitatione cerneret faciendum fuisse, nisi in his rationibus quibus facta sunt omnia. Quod autem ibi non est, tam nemo potest ueraci cogitatione uidere, quam non est.

CCCLXXXV

Quid tam dignum misericordia quam miser, et quid tam indignum misericordia quam superbus miser? Ex quo factum est ut illud Dei Verbum, per quod facta sunt omnia, et quo fruitur omnis angelica beatitudo, usque ad miseriam nostram porrigeret clementiam suam, et Verbum caro fieret, et habitaret in nobis. Sic enim posset panem angelorum homo manducare nondum angelis adaequatus, si panis ipse angelorum hominibus dignaretur aequari. Nec sic descendit ad nos, ut illos desereret, sed simul integer illis, integer nobis, illos intrinsecus pascens per id quod Deus est, nos forinsecus admonens per id quod nos sumus, idoneos facit per fidem, quos per speciem pascit aequaliter.

CCCLXXXVI

Dubium non est, contra naturam esse omne uitium, etiam eius rei cuius est uitium. Quapropter quoniam in quacumque re non uituperatur nisi uitium, ideo autem uitium est, quia contra naturam est uniuersi. Nullius rei recte uituperatur uitium, nisi cuius natura laudatur. Non enim in uitio displicet, nisi quod corrumpit quod in natura placet.

CCCLXXXVII

Omni peccanti animae duo sunt poenalia, ignorantia et difficultas. Ex ignorantia deprauat error,

ex difficultate cruciatus affligit. Sed approbare falsa pro ueris, ut erret inuitus, et, resistente impugnatione carnis uinculi, non posse ab illicitis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed poena damnati.

CCCLXXXVIII

Vt ars medicinae, cum eadem maneat, neque ullo modo ipsa mutetur, mutat tamen praecepta languentibus, quia mutabilis est nostra uoletudo, ita diuina prouidentia, cum sit ipsa omnino incommutabilis, mutabili tamen creaturae uarie subuenit, et, pro diuersitate morborum, aliis alia iubet aut uetat, ut a uitio, unde mors incipit, et ab ipsa morte ad naturam suam et essentiam, ea quae deficiunt, id est ad nihilum tendunt, reducat et firmet.

CCCLXXXIX

Primum animae rationalis uitium est uoluntas ea faciendi quae uetat summa et intima ueritas. Ita homo de paradiso in hoc saeculum expulsus est, id est, ab aeternis ad temporalia, a copiosis ad egena, a firmitate ad infirma. Non ergo a bono substantiali ad malum substantiale, quia nulla substantia malum est, sed a bono aeterno ad bonum temporale, a bono spiritali ad bonum carnale, a bono intellegibili ad bonum sensibile, a bono summo ad bonum infimum. Est igitur quoddam bonum, quod si diligit anima rationalis peccat, quia infra illam ordinatum est. Quare ipsum peccatum malum est, non ea substantia quae peccando diligitur.

CCCXC

Lex omnium artium cum sit omnino incommutabilis, mens uero humana, cui talem legem uidere concessum est, mutabilitatem pati possit erroris, satis apparet, supra mentem nostram esse legem, quae ueritas dicitur. Nec iam illud ambigendum est, incommutabilem naturam, quae supra rationalem animam sit, Deum esse, et ibi esse primam uitam, et primam essentiam, ubi est prima sapientia. Nam haec est illa incommutabilis ueritas, quae lex omnium artium recte dicitur, et ars omnipotentis artificis. Itaque cum se anima sentiat, nec corporum speciem motumque iudicare secundum se ipsam, simul oportet agnoscat, praestare suam naturam ei naturae, de qua iudicat, praestare autem sibi eam naturam, secundum quam iudicat, et de qua iudicare nullo modo potest.

CCCXCI

Ad discendum necessario dupliciter ducimur, auctoritate atque ratione. Tempore auctoritas, re autem ratio prior est. Aliud est enim quod in agendo anteponitur, aliud quod pluris in appetendo aestimatur. Quia ergo principium sapientiae timor Domini est, et per humilitatem ad sublimia gradus est. Incedat humana ignorantia per fidem, ut mereatur fides uidere quod credit.

CCCXCII

Diuitiis flores, et maiorum nobilitate te iactas, et exsultas de patria et pulchritudine corporis et honoribus qui tibi ab hominibus deferuntur. Respice te ipsum, quia mortalis es, et quia terra es, et in terram ibis. Circumspice eos qui ante te similibus splendoribus fulsere. Vbi sunt quos ambiebant ciuium potentatus? Vbi insuperabiles oratores? Vbi qui conuentus disponebant et festa? Vbi equorum

splendidi inectores, exercituum duces, satrapae, tyranni? Non omnia puluis? Non omnia fauillae? Non in paucis ossibus eorum uitae memoria est? Respice sepulcra, et uide quis seruus, quis dominus, quis pauper, quis diues. Discerne, si potes, uinctum a rege, fortem a debili, pulchrum a deformi. Memor itaque naturae, non extollaris aliquando. Memor autem eris, si te ipsum respexeris.